

Bareel

Tijdschrift voor wie ten dienste staat van buitenlanders

Dossier migrantenvrouw en arbeidsmarkt

Hoofdartikel
huisvesting

Bareel

een uitgave van de v.z.w. (in oprichting) BAREEL.

Redactie :

Sarie Abdeslam, Miek Aerts, Monique de Jonge, Patrick Foré, Luk Michiels, Frank Moulaert, Lieslot Pittery, Hugo Swinnen, Lieven Vandenberghe (hoofredacteur) en Tin Wouters.

Medewerkers :

Jan de Staeten en Lode Van Loock.

Eindradactie en lay-out :

Monique de Jonge.

Foto's :

Jan de Staeten.

Tekeningen :

Monique de Jonge.

Druk :

Pencoprint, Wilsele.

Redactie en administratie :

Gallaitstraat 78, 1030 Brussel.

Het O.C.G.B. staat in voor de administratie. Tel. : 02/216.78.30.

Abonnementen :

Gratis abonnement voor wie om één of andere reden in deze problematiek geïnteresseerd is. Anderen kunnen zich abonneren tegen 200 frank per jaar, door overschrijving van dit bedrag op rekeningnummer

068-0654540-11 van het Onthaalcomité voor Gastarbeiders van Brabant met de vermelding « Abonnement Bareel ».

In beide gevallen dient men de invulstrook in dit nummer volledig in te vullen en op te sturen naar administratie BAREEL.

Overname :

Geheel of gedeeltelijk, van tekst en/of illustraties is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

inhoud

Debat over gastarbeid gevraagd.

Een kritische blik van de redactie op het overheidsbeleid ten aanzien van migranten.

p. 3

Wie knabbelt er aan mijn huisje ?

Voor de pas in België aangekomen vreemdeling is de woningmarkt een echte lijdensweg. Grote gastarbeidersgezinnen komen minder in aanmerking voor sociale woningen. Wat is de woonoppervlakte van een vreemdeling en hoe zit het met de W.C.'s met doorspoeling ? Ook enkele markante cijfers over de band tussen anciënniteit van de migrantengroepen en de kwaliteit van hun woningen.

p. 4

Marokkanen winnen beker voor Brabant.

Etoile Marocaine, de voetbalploeg die wint ! Bareel is om 11 uur 's avonds met enkele spelers gaan spreken en kreeg heel wat te horen.

p. 8

Dossier migrantenvrouw en arbeidsmarkt.

Worden migrantenvrouwen dubbel gediskrimineerd ? Als vreemdeling en als vrouw ? Gaat de bewering op dat zij de mindst gekwalificeerde jobs doen ? En hoe zit het met de scholing en het loon. Deze en andere vragen worden in dit dossier gesteld en beantwoord. Verder iets over de werkomstandigheden. Ook blijkt het aantal doppelende migrantenvrouwen niet zo groot. Een dossier om meer te weten over de doppelende, werkende of thuisblijvende migrantenvrouw.

p. 9

Een socialistisch migratiemodel.

Op 17 september stelden enkele migratie-specialisten van de « Partij Socialiste » in Brussel een document aan de pers voor waarin de huidige migratiepolitiek bekritiseerd wordt. Een bespreking van dit document en een interview met de auteurs.

p. 18

Tribune

De Koerden schetsen in het kort hun situatie.

p. 21

En verder :

Abonnementsstrook

p. 21

Rechtzetting

p. 21

Dokumentatie

p. 22

Beknopt

p. 24

Debat over gastarbeid gevraagd

Spijkers met koppen

In het regeerakkoord worden enige regels gewijfd aan het beleid ten aanzien van migranten. Zo staat in het akkoord dat de vreemdelingen uitgenodigd moeten worden om aan het cultureel en sociaal leven deel te nemen zonder hun eigenheid te verliezen, dat onverwijld het statuut van de vreemdelingen moet worden goedgekeurd, dat de procedure voor het verkrijgen van naturalisatie versoepeld moet worden en dat onder bepaalde voorwaarden politiek stemrecht op gemeentelijk vlak moet worden toegestaan. Zowaar een goede zaak, de eerste keer dat het onthaal en de integratie van vreemdelingen uitdrukkelijk in een regeerprogramma is opgenomen. Het is duidelijk dat de hete hangijzers inzake het onthaal voorkomen in deze punten, de regering slaat spijkers met koppen.

Ondanks een vooruitgang missen wij in dit akkoord de continuïteit met de voorstellen gedaan onder de vorige regering. In het akkoord komt niet voor op welke wijze het beleid gerealiseerd zal worden. In de nota Anciaux werd reeds terecht gewezen op de noodzakelijkheid van een globale aanpak inzake immigratie en onthaal. De huidige regering gaat er niet op in, zij doet geen voorstellen omtrent de oprichting van een nationale of gemeenschap- of gewestelijke dienst die voor de coördinatie van haar beleid zou instaan.

Coördinatie en overleg

En coördinatie mag er wel komen, vooral als men vaststelt dat verschillende ministers in hun beleidsvoering meer en meer te maken hebben met het onthaal, de begeleiding en de promotie van gastarbeiders. Voorbeelden zijn er in overvloed. Het Ministerie van Cultuur : Jaar van het Kind, categoriaal opbouwwerk, internationale culturele betrekkingen, jeugdate- liers, jeugdhuiswerk in kansarme buurten, socio-culturele verenigingen van vreemdelingen, en initiatieven op sportgebied. Het Ministerie van Volksgezondheid : O.C.M.W. en C.M.W., communicatiemoelijkheden bij de gezondheidszorg. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken : vreemdelingen- dienst en dienst burgerlijke stand en bevolking van de gemeenten, begraaf-

Foto J. G.

plaatsen... Onderwerpen genoeg, te veel om op te noemen. Alleszins komt men nu stilaan tot het inzicht dat alle diensten en instellingen, alle maatregelen en reglementen, uitgewerkt voor de gehele bevolking, ook functioneren of zouden moeten functioneren voor dat deel van de bevolking dat van vreemde nationaliteit is. Echter, de ervaring leert dat, alle goede bedoelingen ten spijt, de gehele maatschappelijke machinerie mank draait als het om gastarbeiders gaat. Coördinatie is dus meer dan wenselijk.

Een pluspunt in deze is, dat het onthaal van vreemdelingen een gemeenschapsmaterie is geworden en bijgevolg behoort tot de bevoegdheden van de Gemeenschapsraden en hun Exekutieven. De staatssecretarissen voor de Nederlandse en de Franse Gemeenschap hebben het onthaal onder hun bevoegdheid. De vraag of zij hun collega's tot coördinatie en overleg zullen kunnen bewegen blijft open. Ook blijven binnen de voorgestelde staatsstructuur een aantal punten van het onthaal nationaal of gewestelijk. Hun beleid is dus op voorhand gehypotekeerd.

Het is ook duidelijk dat over deze punten van het regeerakkoord, nl. stemrecht, het statuut van de vreemdelingen en hun integratie, geen algemeen politiek debat in het parlement zal worden gevoerd.

Niet alleen is de politieke interesse daartoe te gering maar ook hebben een aantal ambtenaren er alle belang bij dat het immigratiebeleid een technisch-administratieve aangelegenheid blijft. Zo mag het statuut van de vreemdeling weinig verandering brengen in de discretionaire en repressieve houding van de vreemdelingenpolitie, zo moeten gastarbeiders als manipuleerbaar

middel hanteerbaar blijven op de arbeidsmarkt.

Politiek debat

Dat het onthaalbeleid niet door een politiek debat wordt voorafgegaan maakt dat geen enkel minister of staatssecretaris de politieke wil zal opbrengen om zijn budget voor onthaal gevoelig te verhogen zodat we eindelijk in ons land eens vooruitgaan. Want is niet reeds alles gezegd over wat er zoal zou moeten gerealiseerd worden ? De wetenschappelijke studies en documenten zijn voorhanden, de veldwerkers weten waarover het gaat : nu moeten er voldoende middelen komen. Deze zijn niet ingeschreven op de begroting van 1980 en zonder een politiek debat zullen ze er voor 1981 evenmin inzitten.

Een politiek debat moet er niet alleen komen om de middelen gevoelig te verhogen, maar ook om een noodzakelijke inhoud te geven aan het onthaalbeleid van ons land en de twee gemeenschappen.

In Wallonië beschikt men over voldoende middelen in de vorm van supplementaire subsidies van 100 frank per migrant voor de plaatselijke O.C.M.W. Deze O.C.M.W.'s verzui- men het aldus bekomen budget aan te wenden voor de integratie van hun inwoners van vreemde nationaliteit. De vraag bij dit alles is, of men de vreemdelingen als burgers gaat beschouwen en bijgevolg het algemeen beleid eveneens op hun problemen gaat richten, ofwel of men hen blijvend gaat bestempelen als behorend tot de vierde wereld, de kansarmen, de politiek onmondigen waarvoor een marginalenbeleid voldoende is.

De redactie

Wie knabbelt er aan mijn huisje ?

Vreemdeling zijn op de Belgische woningmarkt is als Hansje en Grietje bij het huis van de heks. Zoals Hansje en Grietje zich verstoutten te knabbelen aan het dak van het peperkoeken heksenhuis, zo zoekt de gemiddelde vreemdeling een bescheiden onderkomen in het grote Belgische huis: een appartementje, een huisje- een klein brokje maar, uit de voorraad van woningen in België. En zoals Hansje en Grietje in het hok van de heks belandden, zo strandt de vreemde onderdakzoeker vaak in de rand van een Belgische stad: rand van oude voor verval bestemde huizenblokken.

Ongelijken

Wie als enkeling of familie een woning zoekt begeeft zich op « de woningmarkt ». Economen schrijven dat de « woningmarkt een plaats of een ge-

heel van plaatsen is waar de vragers en aanbieders van woningen elkaar ontmoeten ». Of de economen gelijk hebben, hangt nogal sterk af van wat ze onder ontmoeten verstaan.

Meestal gaat het niet om een ontmoeting tussen een vriendelijke oudere heer die uit hoffelijkheid tegenover een sympathieke jongedame haar één van zijn huizen verkoopt aan een prijs die tien procent lager ligt dan wat hij zich voorgenomen had voor het huis te vragen. Niet hoffelijkheid of sympathie beheersen de « ontmoetingen » op de woningmarkt. Wie een woning te koop of te huur aanbiedt doet dit doorgaans om er de beste prijs voor te krijgen. Wie een woning zoekt, kijkt er wel voor uit « waar voor zijn geld te krijgen ». Doch dit is vaak een illusie. Een toekomstige koper of huurder vindt niet steeds wat hij zoekt. Hij/zij beschikt bijvoorbeeld niet over voldoende informatie over de beschikbare woningen: de markt is voor hem/haar onvoldoende doorzichtig en hij/zij mist bijvoorbeeld de koop van zijn leven omdat hij niet wist dat twee blokken verder een pracht van een huis te koop stond — voor precies het bedrag dat hij wou spenderen.

Een vaak meer diepgaande oorzaak van het « niet vinden wat men zoekt » is de sociaal-economische positie van de toekomstige koper, huurder op de woningmarkt. Een huur- of koopkontraakt is vaak een kontraakt tussen ongelijken: tussen eigenaars van meerdere huizen enerzijds, en kleine huurders anderzijds; tussen brave, kristelijke eigenaars van de ene kant en ethische verdachte alleenstaanden van de andere kant, tussen als eerste partij in het kontraakt een Belgische eigenaar en als tweede partij een pas aangekomen Marokkaan. Laten we eventjes — op het gevaar af veralgemenend te werk te gaan — samenvatten wat voor lijdensweg een pas in België belande Marokkaan op « de woningmarkt » zo kan afleggen.

Sociaal-kultureel bestaat er een enorme barrière tussen hem en zijn enorme mogelijke verhuurder: niet alleen een Babelse taalsituatie, doch ook een situatie gedrenkt in een vaak wederzijds wantrouwen. Wantrouwen dat uitgaat van de biedende partij en dat vooral de vreemdeling, de vragende partij treft. Zal hij, zoals die landgenoten van hem, ook schapen slachten in het bad; zal hij, gewiekst als hij is, zijn huur wel betalen? Dit wantrouwen, samen met twijfels over de financiële mogelijkheden van de juist overgekomen migrant, voert onze Marokkaan

van eigenaar tot eigenaar. Een vergeefse tocht. Zoals de meeste van zijn landgenoten komt hij tenslotte, dikwijls pas na tussenkomst van een huisvestingsdienst, een vreemdelingenorganisatie, of een O.C.M.W., terecht op dat deel van de woningmarkt waarvan we allemaal het stereotiepe beeldje wel kennen: de markt van oude, vaak afgeleefde en met afbraak bedreigde woningen, in oude en « mindere » stadsbuurten; woningen tegen huurprijzen die te hoog liggen voor de woonwaarde van het huis, het appartement of die ene kamer die de vreemdeling te bewonen krijgt.

Zoals de vreemdelingen in de economie in het algemeen slechts toegang hebben tot dat deel van de arbeidsplaatsen die voldoende gevaarlijk, ongezond, afmattend of financieel onzeker zijn, om niet meer voor beter geschoolde Belgen in aanmerking te komen, zo hebben de vreemdelingen in het algemeen slechts toegang tot die woningen die het bij de bemiddelde Belg niet meer doen. Ze delen de markt van « mindere » woningen met de onbemiddelde Belg, met de uit de band gesprongen jongeren, met prostituées of de al dan niet uitgetreden priesters die klassenstrijd belangrijker vinden dan de konsekratie van het geduld der armen op het altaar van de tolerantie. Voor hen is de woningmarkt geen « plaats waar vragers en aanbieders van woningen elkaar ontmoeten »; voor hen is ze « die al enkele weken leegstaande woning die, alhoewel ze veel te duur kost, voorlopig nog niet afgebroken wordt ».

Stereotiep, maar toch

Het zojuist gegeven stereotiepje van de vreemdeling op de woningmarkt is overtrokken.

Maar toch. De gemiddelde vreemdeling, vooral de niet E.E.G.'er staat zwakker op de woningmarkt dan de gemiddelde Belg: hij is minder frekwent eigenaar; hij komt in tenminste één provincie, en zeker in Brussel, ondanks zijn gemiddeld lager fiscaal inkomen, minder in aanmerking voor sociale woningen dan de gemiddelde Belg; hij woont in een woning die dikwijls een geringer comfort biedt; hij moet vaak meer huur betalen voor een woning dan een Belg gemiddeld voor dezelfde woning zou betalen.

Minder frekwent eigenaar

In 1970 (gegevens volkstelling Nationaal Instituut voor de Statistiek) waren 209.683 van de private woningen in

België bewoond door buitenlanders en 2.940.702 door Belgen.

Circa 23 % van de vreemde gezinnen zijn eigenaar van een woning, tegen 55 % van alle gezinnen in België. De mate van eigenaarschap verschilt ook sterk tussen de nationaliteiten onderling. Zo is meer dan een derde van de Italiaanse en de Poolse gezinnen eigenaar van een woning, terwijl de Turken en Marokkanen in nog geen 3 procent van de gevallen een woning in eigendom hebben. Grieken, Spanjaarden en Portugezen zijn in om en rond de tien op honderd gevallen eigenaar van een woning.

Sociale woningen

Opnieuw moeten we ons tevreden stellen met cijfers die teruggaan tot 1970. Op 1 december 1970 wonen 126.804 gezinnen in huurwoningen van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting (NMH). Daaronder zijn er 13.568 vreemde gezinnen (10,7 %). Het gemiddeld aantal personen per vreemd gezin in zo'n woning bedraagt 4,444. Vergelijken we deze cijfers met het aandeel van de vreemde gezinnen in het totaal aantal gezinnen (namelijk 6,93 %) en bekijken we eveneens het gemiddeld aantal personen per vreemd gezin, dan stellen we vast dat de vreemde gezinnen wat hun aantal betreft, over een meer dan verhoudingsgewijs gedeelte van het woningbestand beschikken en dat het, zoals te verwachten was — vooral de meer talrijke gezinnen zijn die tot de woningen van de NMH toegelaten worden. Dit hoog aantal personen per vreemd gezin verklaart trouwens gedeeltelijk waarom in Henegouwen, Luik, Limburg, Namen en Luxemburg vreemde gezinnen sterk vertegenwoordigd zijn in de groep van NMH-bewoners.

Zonder gegevens over de inkomensverdeling tussen Belgische en vreemde gezinnen is het onmogelijk waterdichte uitspraken te doen over het al dan niet fair zijn van de verdeling van de NMH-woningen. In die zin is het bijvoorbeeld onmogelijk om statistisch vast te stellen of in Antwerpen de vreemdelingen gediskrimineerd worden. De enige provincie waarvoor het antwoord op de vraag « of vreemdelingen in NMH rangen ten onrechte ondervetegenwoordigd zijn », beslist positief luidt, is Brabant: hoewel de vreemdelingengezinnen er van gemiddeld gelijke omvang zijn als de Belgische, is hun aandeel in het N.M.H.

Foto J.d.S.

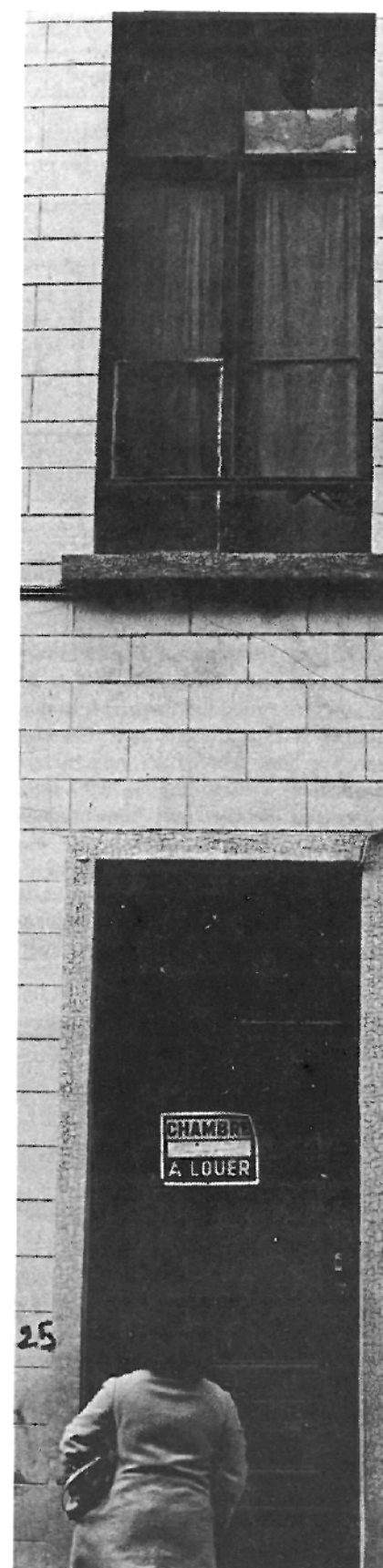

Foto J.d.S.

bestand beduidend (2,6 %) lager dan hun aandeel in het totaal aantal gezinnen (9,83 W %). Dit onevenwicht is nog duidelijker in Brussel zelf: hoewel 14,69 W % van de gezinnen er van

vreemde nationaliteit zijn, worden slechts 2,39 % van de sociale woningen door vreemde gezinnen bewoond. (Er is bij voorgaande redenering uitgegaan van de gegevens dat (1) het

inkomen van een vreemd gezin gemiddeld lager ligt dan dat van een Belgisch; (2) de omvang van de gezinnen vooral groot is bij de armste inkomensgroepen, nationaliteiten).

Tabel 1 Verdeling per provincie van de vreemde gezinshuishoudingen gehuisvest door de N.M.H. op 01.12.70. Vergelijking met bevolkings- en gezinstoestand van de vreemdelingen per provincie.

Provincie	Aantal gezinnen (Belg. + migr.) in huurwoningen N.M.H.	% vreemde huishoudens op totaal	Gemiddeld aantal personen per vreemd gezin.	% vreemde huishoudens op totaal huishoudens per provincie	(provinciaal) Gemiddeld aantal personen per vreemd gezin.	(Provinciaal) Gemiddeld aantal personen per gezin (vreemdel. + Belgen).
Antwerpen	20.408	0,1	5,182	3,98	2,75	3,03
Brabant	27.740	2,6	4,867	9,83	2,72	2,72
Henegouwen	24.553	20,9	4,5	12	3,51	2,89
Luik	21.363	18,3	4,05	10,75	3,18	2,79
Limburg	7.194	46,6	4,76	8,23	3,87	3,78
Luxemburg	748	7,1	4	3,82	3,2	3,2
Namen	2.271	10,6	4,463	4,35	3,49	3,1
Oost-Vl.	13.660	0,2	5,179	1,4	2,95	3,16
West-Vl.	8.867	1,4	3,323	1,18	2,87	3,26
Het Rijk	126.804	10,7	4,444	6,93	3,1	2,98

Bron: N.I.S. Statistieken; Berekeningen Campanelli, De Smyter en Moulaert

Kwaliteit van het wonen

Niet E.E.G.-vreemdelingen en Italianen zijn enger behuisd dan andere E.E.G.-vreemdelingen. Vooral Marokkanen en Turken moeten het stellen met een bewoonbare oppervlakte per persoon die maar de helft bedraagt van het vlak waarop een gemiddelde inwoner van het Koninkrijk België ongestoord kan lopen te ijsberen. In Brussel moet een gemiddelde Turk het stellen met 3,5 m op 3,5 m.

En hoe zit het met het comfort in de vreemdelingenwoningen? De vreemdelingen zijn, net zoals de Belgen goed voorzien van stromend water: gemiddeld 85 % van de woningen in België hebben tenminste één kraantje binnenshuis. Slechter is het gesteld met de «WC's met waterspoeling»: 60 tot 70 % van de vreemde gezinnen moeten naar iemand anders of gaan buiten, of kunnen nooit doorspoelen. En slechts 40 % van de vreemdelingenwoningen zijn voorzien van een stortbad of een badkamer (tegen 50 % van alle woningen binnen «het Koninkrijk»); 26 % van de vreemdelingenwoningen zijn centraal verwarmd (tegen 30 % van het totaal van de woningen op Belgisch grondgebied).

Houden we het bij deze percentages die toelaten de gemiddelde vreemdelingenbehuizing te vergelijken met de gemiddelde behuizing in België (Belgen

+ vreemdelingen), dan stellen we vast dat het verschil in comfort, voor zover dit louter op basis van voorgaande indicatoren uitgemaakt kan worden, niet zo groot is. Nemen we echter de woningen van Algerijnen, Marokkanen en Turken afzonderlijk, dan vinden we wel zeer grote verschillen: gemiddeld slechts 25 % van deze woningen hebben een comfortabele W.C.; slechts 7 % van de Marokkaanse, 13 % van de Turkse en 18 % van de Algerijnse families beschikken over een badkamer of een stortbad; slechts 7 tot 10 % van deze woningen worden centraal verwarmd.

Tot slot van deze kwaliteitsomschrijving nog enkele markante cijfers over de band tussen «anciënniteit» van de migrantengroepen en de kwaliteit van hun woningen. Vooreerst stellen we vast dat de gemiddelde kwaliteit van de woning veel meer te maken heeft met het E.E.G.-lidmaatschap (uitgenomen het Italiaans zijn) dan met de anciënniteit van de migrantengroepen. Zo steekt de gemiddelde kwaliteit van de door Nederlanders, Luxemburgers, Duitsers, enz... bewoonde woningen sterk uit boven het landsgemiddelde, terwijl Italianen en Polen (beide nationaliteitengroepen behoren tot de eerste

Foto J.d.S.

immigratiegolven) woningen betrekken die sterk onder dat gemiddelde vallen.

Binnen eenzelfde nationaliteitsgroep en ook voor de vreemdelingenbevol-

king als geheel is de rol van de anciënniteit nog merkwaardiger: naarmate de anciënniteit toeneemt, neemt de kwaliteit van de gemiddelde vreemdelingenwoning af (zie tabel 2).

Tabel 2 Kwaliteit van de woningen betrokken door vreemde gezinnen op 31 december 1970 volgens de verblijfsanciënniteit in België van het gezinshoofd. In percent. (Steekproef van 1/10 van de vreemdelingenpopulatie in de N.I.S. telling van 1970). Bron: Marques Balsa.

Verblijfsanciënniteit van het gezinshoofd	Percentage van de gezinnen beschikkend over:			
	een keuken met opp. $\geq$ 4 m ²	WC's binnenshuis met doorspoelsysteem	badkamer of stortbad binnenshuis	Centrale verwarming
Minder dan 5 jaar	73.4	60.1	50.6	46.9
Tussen 5 en 10 jaar	77.0	50.1	31.4	20.9
Meer dan 10 jaar	82.4	53.8	44.8	22.7
Geboren in België	74.2	47.8	37.8	27.2
Totaal gezinnen	78.8	54.2	42.9	28.1

In percent beschikken de Turkse en Marokkaanse gezinnen die hier minder dan 5 jaar verblijven, in meer gevallen over centrale verwarming en een badkamer, dan gezinnen van dezelfde nationaliteiten die hier tussen 5 en 10 jaar verblijven.

De Italianen zijn de grote uitzondering op deze algemene trend. Wellicht heeft dit te maken met hun sterke concentratie in Limburg, waar een relatief open, sociaal woningbeleid gevoerd wordt. In dezelfde zin spreekt de sterke concentratie van Turken en Marokkanen in het Brusselse voor de gemiddeld slechte woontoestand van deze nationaliteiten.

Samenvattend: de kwaliteit van de gemiddelde vreemdelingenwoning valt te verklaren, niet zozeer vanuit de nationaliteit van de gezinshoofden, maar wel vanuit hun socio-ekonomische positie en afkomst, en het al dan niet sociaal karakter van het plaatselijk woningbeleid. In die zin is het E.E.G.-lidmaatschap geen verklarende faktor op zichzelf: het verwijst naar de grote socio-professionele verschillen die er bestaan tussen bijvoorbeeld de hooggeschoolde bemiddelde Europeanen (Duitsers, Fransen of Nederlanders) aan de ene kant, onbemiddelde Turken aan de andere kant. Het E.E.G.-lidmaatschap speelt uiteraard wel mee via het beter sociaal statuut van de E.E.G.-gastarbeiders in vergelijking met de niet-E.E.G.-gastarbeiders. Het komt bijvoorbeeld tot uiting in de

relatief gunstige positie die de Italianen op de (sociale) woningmarkt verworven hebben.

Huurprijs

De gegevens over de huurprijzen zijn schaars, zodat ondubbelzinnige conclusies niet te trekken zijn. Wel blijkt uit een aantal studies dat het niet uitgesloten is dat de gastarbeiders voor een woning van eenzelfde niveau gemiddeld een hogere huur dienen te betalen dan de Belgen. Dit geldt uiteraard niet voor de sociale woningen.

Rand

Zoals vele andere sociale plagen, laat het huisvestingsprobleem dat vele vreemde mensen met een bescheiden socio-ekonomische positie tergt, zich

niet ontmaskeren op basis van statistiekjes alleen. Vooreerst zijn die statistiekjes te onvolledig. Ze zeggen bijvoorbeeld niets over de ongelijke verdeling van het inkomen tussen Belgen en vreemdelingen: pas wanneer we die ongelijkheid kennen, kunnen we tenvolte oordelen over de woningsituatie van de vreemdelingen in vergelijking met de Belgen.

Maar zelfs al waren de statistiekjes volledig, dan nog zou ons inzicht tekort schieten. Want statistieken kunnen nooit tenvolte het menselijk leed beschrijven van een vreemde familie die — het gebeurt echt, week na week opnieuw — om de paar maand moet verhuizen van bijna-krot naar bijna-krot; het leed van een illegale serrearbeider die blij is als hij van zijn werkgever in «zijn» serre mag overnachten; van een vreemde bordenwasser die ergens op de vijfde verdieping van een bescheiden-want-te-oud Brussels hotelletje toch nog een bed voor zichzelf heeft weten te bemachtigen. Aan de rand van de grootstad, aan de rand van de maatschappij... vreemdelingen op de dool. Zondebokken van het kapitalisme in België.

Frank Moulaert.

Marques Balsa C. en F. Martins-Boudru, *Besoins et aspirations des familles étrangères établies en Belgique*. C.R.S., U.C.L.

De Smyter N., *De huisvesting van de gastarbeider*. Eindverhandeling, Dep. Economie, K.U. Leuven, 1979.

Martens A. en S. Wolf, *Buitenlandse werknemers op de huisvestingsmarkt*. Vreemde arbeiders nr. 8; Sociologisch Onderzoeksinstituut, Leuven, 1974, 31 blz.

Ranciera S. en M. Plevoets-Quinry (o.l.v. V. Campanelli, J. Delcourt) *Les travailleurs immigrés dans l'agglomération Bruxelloise*.

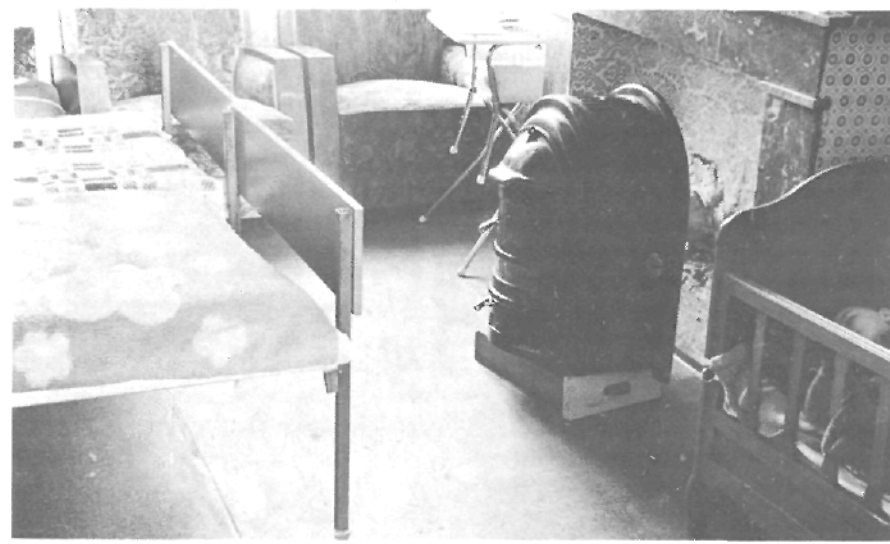

Foto J.d.S.

Marokkanen winnen beker voor Brabant

Etoile Marocaine heet de voetbalploeg, die niet alleen het kampioenschap '79 van de eerste divisie arbeidersvoetbal in het Brabantse landsgedeelte won, maar eveneens de nationale wedstrijd tegen de Antwerpse kampioen Rode Zon.

Dank zij 11 Marokkanen is de beker voor het eerst sinds 45 jaar weer in handen van Brabant.

Bareel is met deze talentvolle spelers gaan spreken om 11 uur 's avonds (omdat de Ramadan net was begonnen), in het café dat de naam draagt van de ploeg. In de straat van Etoile Marocaine (Kruidtuinstraat 22) was het op dit late uur heel druk want er werd een spionagefilm opgenomen.

Ook in het café, waar alleen mannen aanwezig zijn, is het druk. Enkele spelers komen naar me toe. We stellen ons voor en een interessant gesprek begint.

Sinds 1967 bestaat hun voetbalploeg in België onder de naam Marrakesh omdat de meeste spelers uit deze stad komen. In 1971 veranderen ze van naam en van voetbalbond. Van de Belgische Unie stappen ze over naar de Arbeidersvoetbalbond. Reden hiervoor is de sanctie van de Belgische Voetbalbond omdat Marrakesh steunkaarten verkocht aan het begin van de wedstrijden. Dat is verboden, maar Marrakesh wist dat niet. De Belgische voetbalbond had hier nooit iets van gezegd tot ze plotseling in 1971 drastische maatregelen nam.

Etoile Marocaine werd de nieuwe naam voor hun twee ploegen - een eerste en een reserve. Er spelen uitsluitend Marokkanen (allen arbeiders) in; niet dat Belgen of andere nationaliteiten geweerd worden, maar er is een overvloed aan goede Marokkaanse spelers.

De 45 spelers van Etoile Marocaine kunnen rekenen op een 200-tal vaste supporters (familieleden en vrienden), een aantal dat soms oploopt tot 1.000 wanneer er een belangrijke match

zoals de wedstrijd tegen Rode Zon, wordt gespeeld.

In de eerste ploeg vinden we de oudere generatie - goede spelers die in de Arbeidersvoetbalbond van de 6e tot de 1e divisie zijn opgeklommen.

Tot vorig jaar, toen ze in de 1e divisie kwamen, waren ze altijd kampioen. In 1978 verloren ze echter van Gent.

De financiering van de club vormt wel een probleem: van de gemeente Sint-Joost-ten-Noode krijgen ze ongeveer 2.000 frank per jaar. Natuurlijk kost voetbal wel wat meer dan dat, alleen al voor het materiaal (kleren, schoenen enz.) en de verplaatsingen. Ze hebben al geprobeerd meer subsidies los te krijgen maar tot nu toe is het resultaat nul. Van de Marokkaanse ambassade en de Banque Populaire Marocaine krijgen ze soms geld - afhankelijk van de resultaten en het aantal artike-len in de pers. (1)

Sfeer

De sfeer tijdens de wedstrijden is niet altijd even gezond. Soms komen er racistische opmerkingen van het publiek en een enkele keer ook van een tegenspeler. De spelers van Etoile Marocaine proberen hier niet op in te gaan en door goed technisch spel te winnen. Een enkele keer vliegen Ma-

rokkaanse en Belgische supporters elkaar wel in de haren.

Soms spelen ze tegen de andere Marokkaanse, Portugese, Italiaanse en Spaanse ploegen die bij de Bond zijn aangesloten. Met een andere Marokkaanse ploeg in Nederland worden er ook wedstrijden gespeeld en 1 maal per jaar gaan ze naar Marokko.

Na dit gesprek gaan we naar een ander café, dat de spelers van de eigenaar mogen gebruiken als clubhuis (enkele huizen verder).

Daar prijkt de beker: «Hij was zo zwaar dat we hem bijna niet konden dragen en de President van de Arbeidersvoetbalbond in Brabant kon zijn tranen niet bedwingen, toen hij hem in zijn handen hield».

We dronken muntthee en kregen foto's, stickers en de vlag van de Etoile Marocaine. Met de belofte dat we naar hun volgende match komen kijken stonden we om 2 uur 's ochtends weer in de Kruidtuinstraat.

We zijn nog even gaan kijken hoever het stond met de opname van de spionagefilm. Samen met ons keken een aantal gastarbeidersbewoners van deze wijk. Eén van hen merkte op dat hij dacht dat de gemeente eindelijk had besloten om de voorgevels van de huizen te herstellen. Maar nee, ze waren alleen opgelapt voor de film. En de gloednieuwe telefooncel waar de bewoners al zo lang op wachten, bleek ook maar namaak: één van de acteurs moest haar in een dolle achtervolging kapotrijden.

Monique de Jonge

(1) Deze binding met de Marokkaanse ambassade stelde Bareel tot nadenken. Na navraag bleek dan ook achteraf dat enkele spelers bindingen hebben met de Amicales, terwijl andere spelers zich a-politiek schijnen te noemen. Ook vreemdelings-sport blijkt dus niet a-politiek te zijn.

Dossier migrantenvrouw en arbeidsmarkt

Samenstelling: Miel Aerts

Foto J.d.S.

Worden migrantenvrouwen dubbel gediskrimineerd? Als vreemdelinge en als vrouw? Gaat de bewering op dat zij de minder gekwalificeerde jobs doen? En hoe zit het met de scholing en het loon. Deze en andere vragen worden in dit dossier gesteld en beantwoord. Verder iets over de werkomstandigheden. Ook blijkt het aantal doppelende migrantenvrouwen niet zo groot. Een dossier dat een aanzet wil zijn tot een grondiger doorlichting van de arbeidssituatie van de migrantenvrouw.

Vreemde arbeid voor vreemde vrouwen

Je ziet ze bij de Marokkaanse slager staan, een sjaaltje over het hoofd geknoopt en een sliert pleziermakende kinderen aan de hand. Of bij de kruidenier of in het park, altijd vergezeld van een bende lawaaijige bengels...

Dat is het traditionele beeld van de migrantenvrouw, die naar het gastland kwam om nog een beetje familieleden met man en kroost over te houden. Terwijl manlief gaat werken zorgt zij voor het huishouden en de kinderen.

Inderdaad, de meeste Italiaanse, Spaanse, Marokkaanse of Turkse « mama's » zijn moeder aan de haard en houden zich de hele dag bezig met het wel en wee van hun gezin.

Toch is er een groeiend deel onder hen dat na verloop van tijd een job gaat zoeken om naast manlief ook nog wat geld in het laatje te brengen, soms aangelokt door de vele mooie dingen die hier voor geld te koop zijn, maar meestal omdat met een Zuiders kroostrijk gezin één loon van ongeschoold arbeider nauwelijks volstaat om hier de eindjes aan elkaar te knopen.

Ongeveer één vierde van de migrantenvrouwen in ons land gaat uit werken. En het zijn precies die vrouwen die we nu eens onder de loupe willen nemen. Worden zij dubbel gediscrimineerd als vrouw en als vreemdeling? Hoeveel werken er eigenlijk, en hoeveel zijn er niet-werkend? Waar vinden ze werk? Zijn ze geschoold? Hoeveel verdienen ze? Welke jobs voeren ze uit?

Allemaal vragen waarop we in volgend dossier een begin van antwoord willen geven.

Een antwoord dat ons zeer belangrijk lijkt om de gegrondheid van de veronderstelling na te gaan dat ook de vreemde vrouwen deel uit maken van het legertje vreemdelingen dat hier de klusjes komt opknappen waarvoor Belgische werkgevers het niet nodig achten interessantere werkvoorwaarden te scheppen.

Foto J.d.S.

In principe moet de vrouw, indien ze haar echtgenoot wil vervoegen, via het consulaat in haar thuisland, toestemming voor verblijf in België bekomen. De Belgische overheid duldt echter ook een overkomst zonder die toestemming. Wel krijgt de vrouw dan slechts een voorlopig verblijfsbewijs, (attest van immatriculatie) wat bvb. moeilijkheden oplevert voor het trekken van kinderbijslag (1). De voorwaarden voor gezinshereniging zijn de laatste tijd trouwens in die mate verscherpt — de echtgenoot moet in principe aan het werk zijn — dat een tijdelijke terugkeer naar het thuisland of een moeilijke en aanslepende regularisatieprocedure niet uitgesloten is. (2)

Wat als ze dan wil gaan werken? Wanneer haar echtgenoot een ongelimiteerde arbeidsvergunning (A) heeft, kan ze die normaal ook krijgen. Wel moet haar echtgenoot dan ofwel reeds vijf jaar in België verblijven, ofwel reeds drie jaar aan het werk zijn. Wanneer haar man een gelimiteerde arbeidsvergunning (B) heeft, heeft ze alleen het recht om in België te verblijven, maar niet om te werken. Voor de hele rits van reglementeringen waarmee de immigrantenvrouw in orde moet zijn, wil ze hier van al haar rechten genieten (kinderbijslag, mutualiteit, werkloosheid, pensioen enz.) verwijzen we eveneens naar het onder (1) vermeld dossier.

Foto J.d.S.

Gezinshereniging of werkijver?

Hoewel de gezinshereniging de voornaamste drijfveer blijkt van de vrouwelijke migratie, zijn er ook een heleboel vreemde vrouwen die naar hier komen in de hoop op verbetering van hun materiële situatie hier en bij hun (eventuele) terugkeer naar het moederland. Deze vrouwen hopen hier enige vorm van beroepsopleiding te krijgen, die hen zal toelaten de financiële situatie te verbeteren maar ook om een zekere zelfstandigheid te verwerven t.a.v. de sociale en familiale normen van het thuisland.

Over precieze cijfers voor de Belgische situatie beschik ik niet maar het is een feit dat bij onze Franse bureaus de helft van de werkende migrantenvrouwen enkele maanden na hun aankomst, begon te werken. 72 % begon te werken minder dan een jaar na hun aankomst in Frankrijk, 10 % wachtte 2 jaar, 9 % wachtte tussen 2 en 8 jaar en de rest meer dan 8 jaar. Deze laatste categorieën hadden de zorg voor kleinere kinderen bij hun aankomst. Het blijkt dus dat diegenen die willen werken ook daarom naar hier komen, en in de kortst mogelijke tijd hun beroepsactiviteit willen starten. (3) Dit is één zijde van de medaille.

De keerzijde ziet er wel iets anders uit: Uit onze eigen analyse van de N.I.S. Statistiek en uit het onderzoek van Haex e.a. (4) blijkt dat vrouwen uit de typische migrantenlanden meestal restfuncties toebedeeld krijgen die ofwel weinig verband houden met de eigenlijke industriële produktie (waarvoor men dikwijls een zekere graad van

scholing nodig heeft) zoals schoonmaken, kantine-arbeid, inpakken enz..., ofwel zich situeren op het laagste uitvoerende niveau van de bedrijfsproduktie. We stellen ons de vraag of deze migrantenvrouwen dubbel worden gediscrimineerd: eerst omdat ze als vrouw in de industriële wereld sowieso de minst gekwalificeerde functies krijgen, en dan nog eens omdat ze als vreemdeling met een lage scholingsgraad in de « restfuncties » terecht komen?

We laten enkele cijfers voor zich spreken (5):

In 1970 bedroeg het totaal aantal tewerkgestelde vreemdelingen 246.731, waarvan 60.033 vrouwen, ofwel 24 %. In 1977 bleef dit percentage van tewerkgestelde vrouwen ongeveer gelijk, nl. 25 % ofwel 67.566 vrouwen op 272.362 tewerkgestelde vreemdelingen. (6)

1 op 4 tewerkgestelde vreemdelingen is dus een vrouw.

Op de 399.088 vreemde vrouwen die er in 1977 in ons land verbleven waren er 67.566 tewerkgesteld, dus iets minder dan 1 op 5.

In welke ruim gedefinieerde beroepsgroepen vinden we de migrantenvrouwen die werken terug?

Wanneer we de typische « gastarbeidersnationaliteiten » bekijken (7) geeft dit het volgende resultaat: op de 38.403 tewerkgestelde vrouwen uit deze landen hebben 7 % het statuut van werkgever of zelfstandige, 22 % onder hen zijn bediende en 69 % vallen onder de categorie « arbeiders » en nogmaals 2 % onder de categorie « helpsters ». Wanneer we ons over de eerste categorie werkgevers of zelfstandigen verwonderen, moeten we maar denken aan die kleine restaurantjes, schoonmaakbedrijfjes of taxi's enz... waar een vrouw aan het hoofd kan staan.

Welke socio-professionele categorieën?

We zien dat 71 % van de tewerkgestelde buitenlandse werkneemsters het statuut van arbeidster of helpster heeft. Vullen deze vrouwen werkelijk de laagst gekwalificeerde produktiefuncties en restfuncties op?

We laten de harde cijfers voor zich spreken (1) door een paar frappante voorbeelden naast elkaar te stellen in de volgende tabel (2)

Functie	% Migrantenvrouwen t.o.v. het totaal aantal tewerkgestelde vreemdelingen Mannl. + vrouwel.	% migrantenvrouwen t.o.v. de categorie buitenlandse werkkrachten met deze functie Mannel. + vrouwel.	% migrantenvrouwen t.o.v. de categorie buitenlandse en Belg. arbeidskrachten met deze functie		
			Belg Mannelijk + vrouwelijk	Buit. + Belg Mannelijk + vrouwelijk	% Migrantenvrouwen
Bedrijfshoofden in dienstverband	0,1	21,2	43.983	44.829	0,4
Hoger kader	0,1	12,1	167.993	170.305	0,1
Bedienden	4	47,2	967.963	984.776	0,8
Meestergasten	0,03	2,1	70.846	73.315	0,07
Geschoolde, halfgeschoolde en gespecialiseerde arbeiders	9	15,5	1.157.235	1.257.161	1,2
Overige arbeiders (ongeschoold)	6,5	34,9	259.831	290.934	3,7
Landbouwarbeiders	0,02	12	13.065	13.454	0,3

(1) Voor deze tabel zijn de betrokken nationaliteiten : Italië, Tunesië, Griekenland, Spanje, Portugal, Polen, Turkije, Marokko, Algerië.

(2) Bron : N.I.S. + eigen berekeningen.

Wat zijn de belangrijkste vaststellingen uit deze tabel.

In de eerste plaats het hoge *bediendenpercentage* van de migrantenvrouwen.

Dit percentage wordt opgetrokken door de vrouwen met Italiaanse en Spaanse nationaliteit, *immigrantengroepen van het eerste uur*, wier dochters hier reeds school liepen, geaklimatiseerd raakten en een begerde white-collarjob op de kop konden tikken.

Voor de bedrijfshoofden in dienstverband zijn het ook deze oudere generatielagen : nl. Italianen, Grieken en in mindere mate Spanjaarden, die uitsluitend voor dit cijfer zorgen.

Het hoge bediendenpercentage dient ook nog vergeleken te worden met de leeftijdsklasse van de vreemde vrouwen in België.

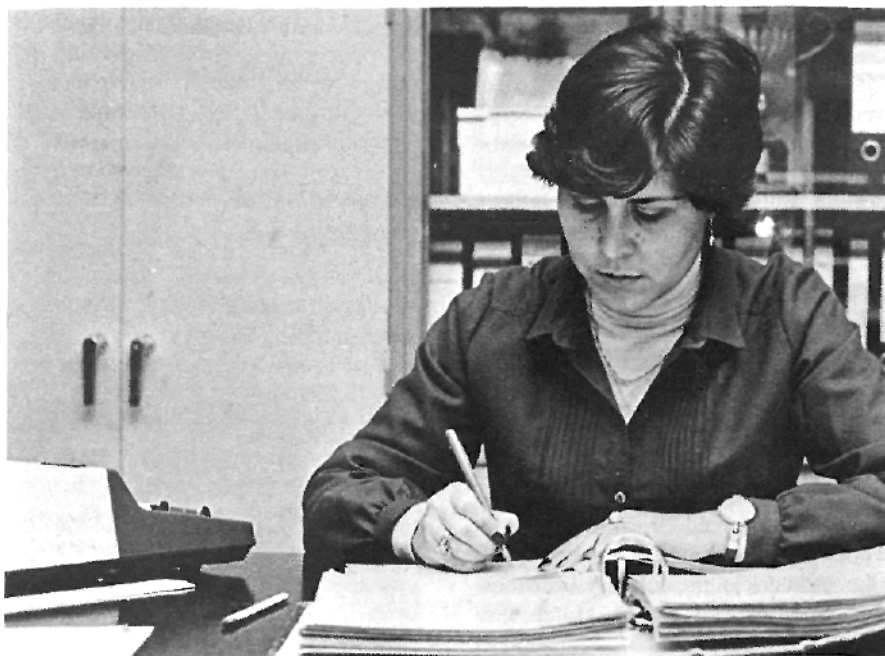

Foto J.d.S.

De categorie 0 - 19 jarigen, dus diegenen die in staat zijn om hier reeds een zeker niveau van onderwijs te volgen bedraagt 175.485 vrouwen op 399.073 of 43 %. De leeftijdskategorie die daarop volgt : de 20 - 29 jarigen, die dus al kans hadden op verdere scholing, bedraagt 60.160 vrouwen op 399.073 of 15 %.

Dit zijn cijfers van 1977, maar de percentages voor 1970 liggen ongeveer

Ter illustratie :

Functie	Aantal Belgische vrouwen met deze functie		Aantal buitenl. vrouwen met deze functie		Verschil van de respectievelijke percentages (B-A)
	Abs.	% t.o.v. totaal (A)	Abs.	% t.o.v. totaal (B)	
Bedrijfshoofden in dienstverband	7.372	0,9	180	0,5	- 0,4 % Buit.
Hoger kader	21.809	2,8	280	0,8	- 2 % Buit.
Bedienden	424.705	52,9	7.940	22,7	- 30,2 % Buit.
Meestergasten	2.842	0,3	52	0,1	- 0,2 % Buit.
Geschoolde, halfgeschoolde, gespecialiseerde arbeiders	236.237	29,3	15.545	44,5	+ 15,2 % Buit.
Ongeschoolde arbeiders	110.472	13,7	10.873	31,3	+ 17,6 % Buit.
Landbouwarbeiders	1.260	0,1	47	0,1	idem
Totaal	804.697	100	34.917	100	

Wat valt op?

Binnen de categorie buitenlandse migrantenvrouwen zijn er veel meer die als arbeidster werken dan binnen de categorie Belgische werkende vrouwen.

Bij de categorie ongeschoolde arbeids-

gelijk.

Men kan dus stellen dat na de gezinshereniging die voor de oudere immigratielagen al een feit was, de jongere generatie vrouwen uit deze middens (58 % van de in België levende migrantenvrouwen) reeds een reële sociale promotiekans kregen.

Er blijft echter het hoge percentage

ters spannen de migrantenvrouwen de kroon. Er werken veel meer buitenlandse vrouwen met het statuut van ongeschoolde arbeidster (binnen de groep van de werkende migrantenvrouwen) dan dat er Belgische vrouwen als ongeschoolde arbeidster werken (binnen de groep van Belgische werkende vrouwen).

ongeschoolde arbeidsters in vergelijking met de andere tewerkstellingscategorieën. Zowel in verhouding tot de totale groep immigranten die tewerkgesteld zijn als ongeschoolde arbeider als t.o.v. Belgen en buitenlanders met deze functie, nemen migrantenvrouwen een zeer aanzienlijke plaats in. Veruit het hoogste percentage (34,9) van de werkende migrantenvrouwen werkt als ongeschoolde arbeidster.

De bewering dat de migrantenvrouwen vooral minder gekwalificeerde jobs doen gaat dus op.

Deze tabel relativeert het hoge bediendenpercentage bij de buitenlandse vrouwen.

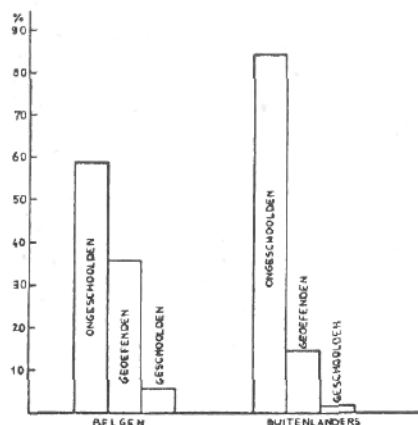
Er werken nog altijd een heel pak meer Belgische vrouwen als bedienden dan buitenlandsen.

Scholing en Loon

De grootste groep migrantenvrouwen bevindt zich in de laagste beroepscategorie. Bekleden de migrantenvrouwen wat scholing en loon betreft een evenredig negatieve plaats in de Belgische arbeidswereld?

Het frapantste cijfermateriaal hieromtrent vinden we in het boek van Haex e.a. (4)

Hieruit een synthese-kriptogram dat de scholingsgraad van de buitenlandse arbeidsters uit het arrondissement Brussel — Halle — Vilvoorde vergelijkt met die van hun Belgische vrouwelijke kollega's.

Het hoge percentage ongeschoolde Belgische vrouwelijke arbeidsters kan ons aan het denken zetten. Het is wellicht een aanwijzing voor de discriminatie van de vrouwen in het ar-

beidsproces. Dat buitenlandse vrouwen qua gebrek aan scholing echter nog hoog uitsteken boven hun Belgische kollega's en op dit vlak dus in een dubbel negatieve situatie zitten, blijkt duidelijk.

Interessant m.b.t. de scholingskansen en de beroepsvorming, zijn deze cijfers van onze zuiderburen: in Frankrijk werd aan de jonge migrantenvrouwen gevraagd of ze geïnteresseerd waren in beroepsvorming: (8)

10 % had er een gevolg of was nog bezig, 11 % was van plan een beroepsvorming te volgen, 29 % zou wel een beroepsopleiding willen volgen, maar zag onoverwinnelijke moeilijkheden. 32 % was tenslotte niet geïnteresseerd en 16 % had de mogelijkheden niet.

De grote meerderheid (77 %) heeft geen beroepsvorming gevolgd en zal er geen krijgen. Deze laatstgenoemde vrouwen blijven dus in hun beroepsloopbaan verstoken van promotie. Van diegenen die wel een vorming genoten is 44 % bediende, 23 % atelierarbeidster, 17 % fabrieksarbeidster en 13 % handelaarster. De ruimste kansen op beroepsvorming maken migrantenvrouwen die reeds een so-

ciale promotie meemaakten. (nl. werk als bediende).

Ook wat de lonen betreft liggen de zaken zo voor de buitenlandse vrouwen. Uit onderstaande grafiek blijkt dat migrantenvrouwen veruit het sterkst vertegenwoordigd zijn in de laagste loonklassen, tenminste in het arrondissement Brussel — Halle — Vilvoorde.

Situatie van de lonen in het arrondissement Brussel — Halle — Vilvoorde (9).

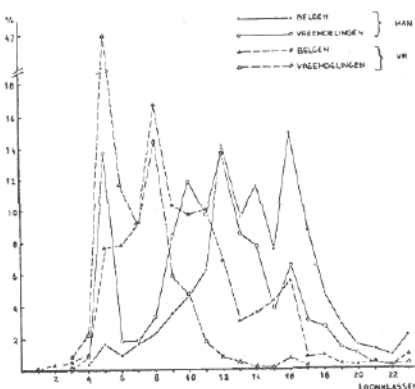

foto J.d.S.

Restsectoren buiten de produktiesfeer

Vinden we die minder gunstige positie van de migrantenvrouw ook nog terug in de sectoren waarin ze tewerkgesteld wordt? M.a.w. vinden we ze inderdaad in de restsectoren, los van de eigenlijke produktiesfeer, of in de sectoren waar momenteel nog behoefte is aan laag gekwalificeerde arbeidskrachten?

De verzorgende functies herbergen de meeste werkende gastarbeidsters: handel, hotels, restaurants, kafé's, reinigingsdiensten, persoonlijke diensten enz... maakten samen 50 % van de tewerkstelling van vrouwelijke immigranten uit in 1970. Deze trend zette zich voort en in 1977 zorgden deze sectoren reeds voor 60 % van de tewerkstelling van de vrouwelijke migranten.

Ook tegenover het totaal aantal tewerkgestelde vreemdelingen in deze sectoren, nemen de migrantenvrouwen een belangrijke plaats in: 44,5 % in 1977.

Deze restsectoren beschikken ook niet over voldoende syndikale traditie om hoge lonen en dgl. af te spreken. Ze liggen buiten de produktiesfeer en vallen dikwijls door de mazen van het syndikale net i.v.m. lonen en arbeidsomstandigheden.

Andere sectoren, waar zowel in 1970, dus vóór de crisis, en in mindere maar toch belangrijke mate in 1977 nog vrouwelijke migranten werken, zijn verwerkende industrieën als voeding, leder, hout, papier en rubber. Deze

sectoren doen momenteel voor een gedeelte van de produktie nog beroep op laag gekwalificeerde arbeidskrachten. Hun lonen liggen in vergelijking met de andere sectoren zeker niet hoog. Spierpuntsectoren zo als energie of chemie stellen praktisch geen immigranten te werk.

Tenslotte stellen we op basis van N.I.S. statistieken vast dat de tewerkstellings-evolutie van de migrantenvrouwen tussen 1970 en 1977 praktisch niet gewijzigd is. Ondanks crisis en werkloosheid blijven er blijkbaar specifieke jobs voor migrantenvrouwen bestaan. Een bewijs temeer dat het Belgisch produktieleven een structurele behoefte heeft aan vrouwelijke gastarbeidsterskracht.

Ter illustratie

In Frankrijk werden de volgende jobs, in volgorde van belangrijkheid, het meest frekwent uitgevoerd door migrantenvrouwen:

1. Persoonsverzorging: werkvrouwen, huisbedienden, huisbewaaksters enz...
2. Restfuncties in de produktiesfeer: kantine, schoonmaakbedrijven enz...
3. Fabrieks- of atelierwerk
4. Handel en kafé, restaurants: verkoopsters, dienststers enz... (10)

Ook hier zijn het weer dezelfde sectoren die migrantenvrouwen tewerkstellen.

Werkomstandigheden

We zagen reeds dat de werkende gastarbeidstersvrouw gedraineerd wordt naar specifieke functies, specifieke sectoren, specifieke lonen... Werken migrantenvrouwen ook onder speciaal harde werkomstandigheden?

We laten hen zelf aan het woord: (11) In hun studie vroegen mensen van het Franse Ministerie van Tewerkstelling de opinie van de migrantenvrouwen over hun werksituatie.

56 % van de antwoorden gaven een negatieve opinie weer; van de negatieve antwoorden waren 58 % uitsluitend klachten over de arbeidsomstandigheden.

Twee kuisvrouwen in bedrijven zeggen: « Het werk is zeer hard, zeer vermoeiend, in heb voortdurend pijn in mijn handen van het wrijven en het wrijven... »

Een fabrieksarbeidster: « Ik heb nooit

iets dergelijks gezien. Het is zeer hard werk. We hebben zelfs niet het recht om onze vriendin die naast ons werkt aan te kijken! Ongelooflijk. Aan de band zijn de goede jobs voor diegenen die er al heel lang zijn. Wij, vreemdelingen zijn verplicht de vervelendste jobs te doen... »

Ook de monotonie en het weinig interessante werk zijn oorzaak van klachten: « Het is geen plezierig werk, het is niet interessant, je moet de hele dag hetzelfde doen. Dit is vermoeiend werk, maar het brengt niks op, het heeft geen toekomst. Het bevalt me niks en je bent op de koop toe nog slecht

betaald. Maar ja, je moet werken! »

Drie Spaanse werkvrouwen zeggen: « Vreselijk, het is niet echt hard werk, maar het is vernederend. Ik verdraag het, maar eigenlijk verafschuw ik dit werk. »

« Het is een ondankbaar werk, zéér hard. »

« Het is zeer degraderend werk. »

Voor meer getuigenissen over de weinig rooskleurige werkomstandigheden van de gastarbeidsters verwijzen we naar het boek van Bertien van Haven « Vrouwen te gast » dat volgende maand bij de uitgeverij SARA te Amsterdam verschijnt.

Migrantenvrouwen en werkloosheid

Hoeveel van de in België werkende migrantenvrouwen zijn werkloos? Waarom blijven ze thuis? Verkiezen ze de opvoeding van hun meestal talrijke kinderen boven een weinig interessante job in een Belgische schoonmaakfirma of een fabriek?

We geven hier een korte synthese:

Kategorieën van niet werkende migrantenvrouwen	Totaal Migr. mannen + Migr. vrouwen (A)	Totaal migr. Vrouwen abs. B	%	% migr. vr. t.o.v. totaal niet-werkende migrantenvrouwen (A/B)	% migr. vr. + totaal niet werkende migranten
Werkloos na betrekking te hebben verlaten (*)	21.597	1.116	5,1	1,4	1
Werkloos, zoekt eerste betrekking (*)	4.270	2.487	58,2	3,1	2
Werklozen die geen werk zoeken	3.397	822	26	1	0,7
Verzorgt eigen huishouding	72.507	72.105	99	90	62
Kan niet werken wegens chronische ziekte of gebrek	13.901	3.606	25	4,5	0,7
Totaal	115.672	80.136	69,2	100	69,2

(*) Kategorieën door de R.V.A. ingeschreven

Wat betekenen die 80.136 werkloze migrantenvrouwen tegenover de 399.088 vreemde vrouwen die zich in België bevinden? De werkende migrantenvrouwen vertegenwoordigen 17 % van deze groep of 57.566, diegenen die niet werken vertegenwoordigen 20 % of 80.136.

Dit zijn natuurlijk allemaal vrouwen uit de categorie van de mogelijk actieve vrouwen. (12) Dit percentage is niet zo groot en de stelling dat de migranten vrouw ook naar hier komt om haar materiële situatie en die van haar gezin te verbeteren, krijgt dus wel meer realiteitswaarde.

Waarmee houden de niet werkende migrantenvrouwen zich bezig? Van al diegenen die officieel ingeschreven staan als niet werkend zijn er 90 % die hun eigen huishouding beredderen. In tegenstelling tot wat in de volksmond ligt over de talrijke Noordafrikaanse moeders met hun onoverzienbare kroost is het percentage buitenlandse huismoeders eerder klein, het is maar iets hoger dan dat van haar werkende zusters.

(nl. 20 % t.v.o. 17 % of 72.105 t.o.v. 67.566)

De werkloze migrantenvrouwen vormen ook geen grote groep tegenover

het geheel van migrantenvrouwen: 3.602 van de 399.088 migrantenvrouwen gaan stempelen; dit geeft een percentage van 0,9 %. Zeker geen cijfer dat de idee van de doppelde gastarbeidster-huisvrouw rechtvaardigt. (13)

Werkloze migrantenvrouw - werkloze Belgische vrouw.

Hoe staat het met de verhouding werkloze migrantenvrouw, werkloze Belgische vrouw?

Uit de N.I.S. Statistieken haalden we enkele interessante gegevens als basis voor de hiernavolgende berekeningen.

Kategorieën niet werkenden	abs.	Buitenl. vrouw % t.o.v. totaal buit. vrouwen (A)	abs.	Belg. Vrouw % t.o.v. totaal Belg. vrouwen	Verskil tussen de respectievelijke percentages (B-A)
Werkloos na betrekking te hebben verlaten (*)	1.116	1,4	114.110	6,2	+ 4,8 Belg. vr.
Werkloos en (*) zoekt eerste betrekking	2.487	3,1	24.907	1,3	- 1,8 Belg. vr.
Werklozen die geen werk zoeken	822	1	17.827	0,9	- 0,1 Belg. vr.
Verzorgt eigen huishouding	72.105	90	1.625.723	88,3	- 1,7 Belg. vr.
Kan niet werken wegens chronische ziekte of ongeval	3.606	4,5	59.480	3,3	- 1,2 Belg. vr.
Totaal	80.136	100	1.842.047	100	

(*) categorieën door de R.V.A. ingeschreven

foto J.d.S.

We stellen vast dat Belgische vrouwen verhoudingsgewijs meer uitkeringsgerechtigd werkloos zijn dan de migrantenvrouwen en dat iets minder Belgische vrouwen geregistreerd staan als huisvrouw.

We stellen ook vast dat meer vreemde dan Belgische vrouwen geregistreerd staan als chronisch ziek of blijvend gebrekkig. Een gevolg van de arbeidsituatie?

Waarschijnlijk, maar het is zeker ook te wijten aan het ongunstig Belgisch klimaat en de ongunstige woonomstandigheden.

Besluit.

Deze iets droge cijfers hebben als enige bedoeling een aanzet te zijn om de arbeidssituatie van de werkende migrantenvrouw in België door te lichten.

Ook hebben we op de vraag of migrantenvrouwen in hun werk inderdaad dubbel gediskrimineerd worden, een antwoord proberen te geven.

Meer dan men kan verwachten komen de migrantenvrouwen naar België om te werken. Als ze werk vinden komen ze inderdaad terecht in restfuncties van de produktiesfeer, of in verzorgende functies.

Hun lonen en hun scholingsgraad liggen lager dan die van hun Belgische zusters.

Ze profiteren minder van de werkloosheidsuitkeringen dan de Belgische vrouwen.

We kunnen besluiten:

België is een vreemde en weinig uitnodigende arbeidswereld voor de migrantenvrouw in België.

Einde Dossier

(1) Bron: « Tentative d'approche de la situation de la femme immigrée », A. Billiet e.a., uitgave van de « Service social des étrangers », Brussel, 1976. Dit document geeft een heel goed overzicht van de administratieve, sociale en werksituatie van de migrantenvrouw in België.

(2) « Het officiële toelatingsbeleid van België voor gezinsleden van vreemde werknemers », - Juridisch administratieve informatie nr. 6, 30.07.1979; juridische dienst O.C.G.B.

(3) Ministère du Travail et de la Participation Femmes et Immigrées, in immigrations et sociétés, documentation française, Parijs 1978. pp. 73 en vlgd.

(4) Haex J. e.a. Arbeidsmarkt, diskriminatie, gastarbeid, S.O.I., K.U. Leuven 1976.

(5) Bron: N.I.S. + eigen berekeningen

foto J.d.S.

foto J.d.S.

(6) Hier is wel de tewerkstelling in sommige EEG-landen als Nederland, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland enz... bijgerekend.

(7) Italië, Griekenland, Spanje, Polen, Turkije, Marokko.

(8) Femmes et Immigrées, ibid. p. 87 en vlgd.

(9) Haes J. e.a., blz. 104.

(10) Femmes et immigrées, ibid. p. 74 en vlgd.

(11) Femmes et immigrées, ibid. p. 79 en vlgd.

(12) de overigen zijn: vrouwen van minder dan 14 jaar, studerende van 14 jaar en ouder, gepensioneerden of op rust gestelden, en overige vrouwelijke bevolking zonder gespecificeerd beroep; natuurlijk vallen ook de vrouwelijke echtgenoten en familieleden met een toeristenpaspoort of een clandestiene verblijfplaats buiten deze geregistreerde cijfers.

(13) Bron: N.I.S. x, eigen berekeningen, de cijfers dateren van 1977.

Een socialistisch migratiemodel

Klemtoon op communautaire structuren en op publiek initiatief

Op 17 september jl. stelden enkele migratie-specialisten uit de « Parti Socialiste » in Brussel een document aan de pers voor, waarin de huidige migratiepolitiek wordt bekritiseerd en een alternatief wordt uitgewerkt. Een stevig en deskundig document, dat daarenboven sterk inspeelt op de aan de gang zijnde « staatshervorming ». Het sterkst uitgewerkt zijn de voorstellen inzake de organisatie van het onthaal van vreemdelingen. Geef meer centen aan minder organisaties, aldus het document.

Eind 1978 werd op initiatief van de Luikse volksvertegenwoordiger Dejardin in de schoot van het socialistische « Institut Emile Vandervelde » een werkgroep opgericht met de bedoeling een rapport samen te stellen inzake de Belgische migratiepolitiek. Dit rapport is intussen in boekvorm uitgebracht, en bedoelt in eerste instantie de Parti Socialiste te overtuigen een duidelijk programma op te stellen i.v.m. de migratieproblemen. Schematisch bevat het rapport volgende denkbeelden:

1. De migratie van arbeidskrachten is tegenstrijdig met de socialistische visie inzake economische en sociale ontwikkeling van volkeren en landen. Nochtans worden wij dagelijks gekonfronteerd met het migratieverschijnsel, dat zich in de toekomst zeker zal verder zetten. Daarom stellen wij voor deze migratie te controleren.
2. De hier verblijvende migranten moet verblijfszekerheid gegeven worden.
3. Er moet van overheidswege dringend werk gemaakt worden van een onthaalpolitiek. Deze dient op het vlak van de Gemeenschappen gerealiseerd. Dit onthaal moet stevig en selectief worden gefinancierd en moet draaien rond publieke onthaaldiensten.
4. De aandacht moet gaan naar de specifieke problemen waarmee migranten worden gekonfronteerd.

Op de voorstellen die het rapport formuleert voor punt 2 en 4, en die ongetwijfeld interessant zijn, gaan we hier niet in.

Migratiecontrole

De studie van de socialistische werkgroep bevat heel concrete bedenkingen en voorstellen. Een pluim die de werkgroep zeker op haar hoed kan steken. Doodjammer dan ook dat de

Een gesprek met de auteurs

« L'émigration, c'est toujours un drame »

Wanneer Vic Anciaux, indertijd nog Staatssecretaris voor Brusselse Sociale Zaken, op 30 mei 1978 zijn beleidsnota inzake immigratie aan de pers voorstelt, laat de Luikse socialistische volksvertegenwoordiger Dejardin onmiddellijk een kopie worden aan partijvoorzitter Cools. In een bijgaande nota stelt hij dat het hoog tijd is geworden dat de Parti Socialiste terzake een eigen standpunt inneemt en dat hij graag het initiatief wil nemen voor de uitwerking van een nota terzake.

Enkele maanden later krijgt Dejardin het licht op groen en stelt hij een werkgroep samen binnen het socialistische Institut Emile Vandervelde. Joseph Pollain, die als directeur van de S.P.I.A. (Service Provincial d'Immigration et d'Accueil de Liège) de problematiek uitstekend kent bereidt een rapport voor, en op 17 september ligt een 130 blz. tellende brochure op tafel.

« Al wat Joseph zegt, dat denk ik ook. Inzake migratie bespreken wij alles samen, we denken hetzelfde, we zeggen hetzelfde ».

Aldus Cl. Dejardin in een gesprek dat Bareel met beide initiatiefnemers had op de Waalse nationale feestdag.

Dejardin: We hebben een lijvig rapport samengesteld, en zullen nu een synthese voorleggen aan het bureau van de partij. Dit moet het mogelijk maken dat dit rapport plaatselijk overal kan worden besproken, waarna de partij een definitieve tekst moet opstellen.

Bareel: De werkgroep verwerpt de gedwongen migratie van arbeidskrachten principieel?

Dejardin: Emigreren is altijd een drama. Als socialist kunnen wij geen voorstander zijn van de gedwongen emigratie van arbeidskrachten. Dat in Europa een beroep wordt gedaan op vreemde arbeidskrachten is een gevolg van het kapitalisme. « Il n'y a pas de philanthropie dans le capitalisme. »

Bareel: Vanwaar dan die voorstellen om de migratie toch verder te laten gaan? Waarom geen migratiestop?

Pollain: Vlaanderen zal dat misschien niet zo goed begrijpen, maar wij geloven niet zo sterk in een migratiestop. Hier in Wallonië, « on a des vieilles gens, avec des vieilles idées, dans des vieilles maisons ». De inbreng via de migratie is niet alleen

auteurs het niet nodig achten hun treinstel aan een lokomotief te koppelen.

In de studie ontbreekt immers een uitgebouwde visie i.v.m. het migratiegebeuren.

Alleen in hun slotbeschouwingen stellen de auteurs dat migratie van vreemde arbeidskrachten het gevolg is van de ongelijkheid van de economische ontwikkeling op nationaal en wereldvlak.

En « dans une perspective idéale il serait souhaitable que ce soient les capitaux qui se déplacent là où se

trouvent les hommes et non l'inverse. » (p.91)

Het rapport gaat even in op het belang en de gevolgen van de vreemdelingen-tewerkstelling in de huidige Belgische economie. Het is dan ook wel verrassend dat de auteurs er geen enkel probleem in zien te stellen dat de migratie van vreemde arbeidskrachten zeker op korte termijn — een noodzaak blijft.

Uit welke economische gegevens ze die noodzaak afleiden, blijft volkomen duister. En aan een mogelijk valabel

ekonomisch van belang, maar demografisch, en wat al te zeer verwaarloosd wordt, ook cultureel. De aanwezigheid van migranten in Wallonië konfronteert het socialisme met fundamentele problemen, en niet in het minst met culturele problemen. Voor Wallonië is de overkomst van migranten ongetwijfeld een verrijking.

Dejardin: Wij stellen echter wel voor de migratie sterk te controleren. Het patronaat heeft zich altijd tegen een controle verzet. Het migratiebeleid is in België altijd door het patronaat gevoerd. Daar moet een einde aan komen.

Bareel: Het verblijfsstatuut nu: jullie willen zo vlug mogelijk het wetsontwerp — ongeamendeerd — door de Senaat?

Dejardin: Kijk, dit wetsontwerp is voor 90 % goed en voor 10 % slecht. Indien de Senaat wil amenderen opent dit de poort voor de Minister van Justitie om een stap achteruit te zetten. « C'est un suicide de faire des amendements. » Er is géén meerderheid en het opent de weg voor Justitie om eveneens te amenderen.

Bareel: Inzake het onthaal van vreemdelingen schuiven jullie het publiek initiatief vooruit. Waarom?

Pollain: Het wordt tijd dat het onthaal van vreemdelingen op ernstige, professionele manier geschiedt. Een publieke instelling biedt daartoe meer waarborgen. Ze heeft vooreerst een zeker gezag, wat voor samenwerking met overheidsinstanties, gemeenten en O.C.M.W.'s van groot belang is. Ten tweede waarborgt een publiek initiatief een zekere competentie, en een zekere uitbouw.

Het spreekt echter vanzelf dat bij de uitbouw en de werking ervan de nodige soepelheid moet voorhanden zijn. De beheerraad moet het pluralisme en een soepele werking waarborgen.

Zeggen dat in Brussel geen publiek initiatief mogelijk is, omwille van de aanwezigheid van al die organisaties van en voor vreemdelingen van verschillende pluimage, is ongegrond. Deze redenering blokkeert enkel een serieuze uitbouw van het onthaal in Brussel, die ondanks die ontelbare private organisaties, er nog steeds niet is.

Een publiek initiatief moet vooral gebaseerd zijn op de steun van de twee syndikaten. Zij vertegenwoordigen de grote meerderheid van de vreemde arbeiders. Niet die kleine versnipperde organisaties. Wat en wie vertegenwoordigen zij?

Dejardin: Met het voorstel van de op te richten Conseil Communautaire de l'Immigration, hebben we identieke bedoelingen. Een degelijk overleg en gekoördineerd beleid wordt door dergelijke Raad en bijhorende Adviesraad mogelijk gemaakt. Momenteel zijn de bevoegdheden overal versnipperd, wat alleen maar in wanbeleid resulteert, en vooral de macht van de ambtenarij verstevigt.

Bareel: Vindt de Parti Socialiste het niet opportuun de problematiek gastarbeid op het publieke forum te brengen, bvb. via een parlementair debat?

Dejardin: Wij hebben daartoe een uitstekende gelegenheid gehad bij de bespreking van het verblijfsstatuut in de Kamer. Maar wat een ontgoochelende vertoning! Een jaar nadien kan ik nog zeggen wie gesproken heeft. Zelfs Mundeleer heeft zijn bek niet opengedaan. ... Nee, een parlementair debat zie ik niet meer zitten. Vooreerst, alles zal zich nu veel meer op communautair vlak afspelen, en ten tweede, « n'oublie pas que ce sont les Belges qui votent! »

alternatief als een volledige immigratiestop — die toch meer aan het « ideaal perspectief » beantwoordt — gaat het rapport volkomen voorbij.

De voorstellen in het rapport kanten zich aldus niet zozeer tegen een verdergaande migratie, maar pleiten wel sterk voor een controle ervan. Deze stellingname is niet nieuw. De Waalse Socialistische Partij — en Wallonië in 't algemeen — kijkt huiverachtig tegen een migratiestop aan.

Toch had de werkgroep er o.i. beter aan gedaan, de oude stellingen eens te verlaten, om enkele ernstige economische studies in te duiken en de reële economische invloed van de migratie na te gaan. Het standpunt van de werkgroep sluit ten andere sterk aan bij de voorstellen die reeds jarenlang bij Tewerkstelling en Arbeid de ronde doen, en die er allemaal op neerkomen de migratie beter in de hand te houden.

De socialistische werkgroep verantwoordt die migratiecontrole als een strijdmiddel tegen het patronaat, dat volgens hen nooit van een migratiebeleid heeft willen horen.

Die controle moet er volgens het rapport in bestaan de werving strikt te beperken tot de economische behoeften. Deze behoeften zouden via de RVA vastgesteld worden. Tevens moet er geselecteerd worden in de landen waaruit migranten worden aangetrokken (alleen democratische landen mogen in aanmerking komen),

en in de migranten zelf. Het rapport stelt voor bij de werving van een migrant niet enkel na te gaan of deze een gezonde werkkraacht is, maar tevens criteria aan te leggen i.v.m. familie-omstandigheden, leeftijd, taalkennis, religie, e.a. Ook moet de illegale tewerkstelling verder tegengegaan worden.

Dit is wel een zeer summiere samenvatting, want het rapport doet t.a.v. deze punten toch wat konkrete en interessante voorstellen (die we hier niet nader kunnen bespreken), o.m. ook wat betreft de gezinshereniging van vreemde werknemers.

Onthaalpolitiek

Het degelijkste stuk in het rapport betreft ongetwijfeld de voorstellen inzake de organisatie en de financiering van het onthaal.

Wat de organisatie van dit onthaal betreft stellen de rapporteurs vast dat het onthaal van vreemdelingen zo goed als algemeen door het privé-initiatief wordt waargenomen. De rapporteurs trekken de deskundigheid en bevoegdheid van die private initiatieven, die volgens hen al te vaak op vrijwilligers zijn aangewezen, in vraag.

Het onthaal van migranten, aldus het rapport, is een zaak van iedereen, die niet kan worden overgelaten aan spontane en amateuristische initiatieven. Deze talloze, goedbedoelde initiatieven slorpen trouwens een groot deel van de subsidies op, waardoor een ernstige uitbouw van deskundige onthaaldiensten wordt verhinderd.

Daarom is een coördinatie van onthaalinitiatieven noodzakelijk, en dit moet gebeuren door gespecialiseerde diensten, met name publieke initiatieven onder pluralistisch beheer.

De rapporteurs stellen vervolgens vast dat niet minder dan acht ministeriële departementen bij het migratiebeleid betrokken zijn. Sommige departementen hebben nationale, andere communautaire en nog andere regionale bevoegdheid.

Tussen deze verschillende departementen is eveneens een effectief overleg dringend noodzakelijk.

De rapporteurs stellen voor — en hun voorstel betreft enkel de Franstalige gemeenschap — een coördinatieinstantie op te richten, een *Conseil Communautaire de l'Immigration* beschikkende over een heuse administratie.

Deze Raad valt onder de rechtstreekse

jurisdictie van het executief van de Franstalige gemeenschap. De Raad, die voor de uitvoering van het migratiebeleid instaat, zou tevens een fonds beheren, het zgn. « Fonds Communautaire d'Action Sociale en faveur des Travailleurs Migrants ». Tevens zou op het niveau van dit uitvoerend orgaan een « Conseil Consultative Communautaire de la Migration » worden opgericht. Daarin zouden de nationale en regionale departementen mede « aanzitten », alsook de sociale partners en de publieke onthaaldiensten. Deze Adviserende Gemeenschapsraad zou aldus — voor de Franstalige gemeenschap — de huidige nationale Adviserende Raad voor de Immigratie vervangen.

De financiering van deze structurering zou via het eerder genoemde « Fonds d'Action Sociale » gebeuren. Dit fonds kan volgens de rapporteurs samengesteld worden uit de huidige onthaalkredieten, uit een gedeelte van de overschotten die de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid boekt op basis van de bijdragen van vreemdelingen (vnl. inzake kinderbijslag), en uit de bijdragen die O.C.M.W.'s trekken voor vreemdelingen (in Wallonië is dit 100 F per vreemdeling die in de gemeente verblijft).

De rapporteurs schatten dit fonds voor de Waalse regio op een bedrag van 100 miljoen, en voor de Brusselse op 52 miljoen.

En Vlaanderen?

De auteurs hebben doelbewust hun rapport beperkt tot de Franstalige gemeenschap. Het spreekt echter vanzelf dat dit rapport, dat de komende jaren wel eens de migratiebijbel van de Parti Socialiste en Wallonië zou kunnen worden, niet zonder invloed kan blijven voor de Nederlandse gemeenschap. En dan moeten volgende bedenkingen gemaakt worden.

Vlaanderen mag zich niet een migratiebeleid vanuit Wallonië laten opdringen, zoals de laatste jaren maar al te vaak is gebeurd. Vooral uit syndikale hoek mag een hervatting van de migratie niet zomaar aangenomen worden.

De voorstellen inzake de op te richten Raden, die een daadwerkelijk gekoördineerd overheidsbeleid moeten mogelijk maken, zijn ook voor Vlaanderen zeer valabel. M.i. echter bevat de structuur het nadeel dat de gemeenschappen weinig vat zullen krijgen op de verplaatsing van de tewerkstelling (nationaal en regionaal) en het verblijf

van vreemdelingen (nationaal). De maatregelen van Justitie en Arbeid inzake de gezinshereniging van vreemde arbeiders bewijzen dit maar al te goed. De Gemeenschapsadviesraden zullen daar evenmin vat op krijgen. Nochtans zijn het beleid dat aldaar moet gevoerd en de bevoegdheden die aldaar worden uitgeoefend bepalend voor het al of niet slagen van een onthaalpolitiek. Een repressieve verblijfswetgeving bvb. maakt een ernstig integratiebeleid zo goed als onmogelijk. Het oprichten of laten bestaan van een Nationale Adviesraad kan daar weinig of niets aan verhelpen. Alleen een verdere verschuiving van bevoegdheden naar de gemeenschappen kan een oplossing brengen.

Ook de voorstellen inzake het stimuleren van het publiek initiatief kunnen door Vlaanderen niet zomaar worden overgenomen, maar zijn toch zeer belangwekkend.

De onthaalstructuur in Vlaanderen is de laatste jaren nauw verbonden met het opbouwwerk. Op sommige plaatsen bestaan een onthaal- en opbouwwerkstructuur naast elkaar (Oost-Vlaanderen en Limburg). Voor er klaarheid komt in de werking van opbouwwerk en onthaal, is het weinig zinvol zich al of niet voor publiek initiatief uit te spreken. De bewering echter dat de keuze voor het privé-initiatief de overheid nog maar eens de gelegenheid geeft het onthaal en de subsidies op de lange baan te schuiven, lijkt mij reëel. Het kan ten andere niet ontkend worden dat een publieke instelling meer vat heeft op overheid, gemeenten, O.C.M.W.'s, politie, enz.

Anderzijds ziet men opbouwwerk moeilijk functioneren in strakke publieke instellingen. Het voorbeeld van een publiek initiatief zoals de S.P.I.A. (Service Provinciale d'Immigration et d'Accueil de Liège) te Luik, beschreven in het rapport, lijkt me echter zeer valabel, zelfs aantrekkelijk.

Het rapport van de socialistische werkgroep zal in elk geval een stevig dokument zijn in de discussie rond het onthaal in Vlaanderen. Hopelijk duurt die niet te lang.

Want het wordt hoog, hoog tijd.

Lieven Vandenbergh

« Une politique de l'immigration », rapport du groupe de travail « immigrés » de l'Institut Emile Vandervelde, Boulevard de l'Empereur 13, 1000 Bruxelles. T. 02/511.97.19, 200 F.

Tribune

Rechtzetting

Het dossier « sociale zekerheid » in Bareel 6 werd samengesteld door Rita Bollen en Frank Moulart. Dit dossier is voor het juridische gedeelte voor een groot stuk gebaseerd op de studie van Rita Bollen. « De rechtspositie van de buitenlandse werken inzake sociaal zekerheid » srecht 9; 30 blz. Instituut voor Sociaal Zekerheidsrecht, Blijde Inkomststraat 19, 3000 Leuven.

Ik wil bareel

Als je BAREEL verder wil ontvangen, vul dan deze strook duidelijk en volledig in.

Naam :

Adres :

Woonplaats :

Postnummer :

Functie :

Denkt voor een gratis abonnement op BAREEL in aanmerking te komen om volgende reden :

Neemt een abonnement tegen 200 frank per jaar, door overschrijving van dit bedrag op rekeningnummer 068-0654540-11 van het O.C.G.B. met de vermelding « Abonnement BAREEL ».

Aanduiden wat gewenst wordt en opsturen naar :

Administratie BAREEL
Gallaitstraat 78, 1030 Brussel

De Koerdische gastarbeiders in België

Het is uiterst moeilijk vast te stellen hoe veel Koerden er precies zijn tussen de Turkse gastarbeiders. Zij komen immers uit Turkije, met Turkse paspoorten, en worden bijgevolg gewoon voor Turken versleten.

Voor het grootste gedeelte komen zij uit Turkse gebieden en niet uit het Turkse Koerdistan (Oosten van Turkije). Zij zijn namelijk de kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen van Koerden die destijds in Turkse gebieden werden overgeplant, als gevolg van de bloedige opstanden in de late 19e en de vroege 20e eeuw.

De Koerdische arbeider blijft, ondanks deze gedwongen ballingschap en hoewel hij zijn eigen taal, het Koerdisch, vergeten is, weten waar hij vandaan komt. De anderen, zij die rechtstreeks uit Turks Koerdistan komen, weten het natuurlijk des te beter.

In België ondergaan zij het lot van alle andere gastarbeiders : een onzeker verblijf, zware en ongezonde arbeid, kleine en vochtige woningen, catastrofale schoolresultaten voor de kinderen, uitstoting uit de leefgemeenschap van Belgen. Voor de Koerdische gastarbeiders komt dit er nog bij : niemand in België weet iets af van hun eigenheid als Koerden. Onze opzet is zeker niet tweedracht te zaaien tussen Turkse en Koerdische arbeiders. Wat wij wel willen is dit : bij het Belgische publiek het bestaan doen kennen van een volk met eigen identiteit en eigen cultuur.

Koerdische cultuur betekent voor ons het volgende : een eigen taal, eigen sensibiliteit, eigen humor, eigen levenswijze..., al datgene wat eeuwen onderdrukking op fysisch, cultureel en economisch gebied, niet heeft kunnen verdelen.

Zij leven vooral in de mijnstreek van Limburg, in Brussel, Charleroi en Luik. De meesten werken in de mijnen, de fabrieken en het bouwbedrijf. De vrouwen werken bij schoonmaakfirma's.

Koerdistan

Koerdistan is een gebied dat 20 tot 25 keer zo groot is als België, maar — helaas : — verbrokkeld ligt over vijf landen : Turkije, Iran, Irak, Syrië en U.S.S.R. Er zijn nagenoeg 20 miljoen Koerden, waarvan ongeveer de helft in Turks Koerdistan. Met uitzondering van de U.S.S.R., en in veel mindere mate van Irak, bezitten de Koerden nergens enig cultureel recht : geen scholen, geen dagbladen of andere publicaties. De Turkse regering noemt hen « Berg-Turken » of « Turken van het Oosten ».

De economische situatie in Koerdistan is gewoonweg catastrofaal. Koerdistan is armer dan om het even welk ander gebied uit de omgeving. Koerden die naar België, Duitsland of Nederland komen, vluchten voor de politieke, economische en culturele verdrukking die uitgaat van de Turkse regering.

Het Koerdisch is een Indo-Europese taal, die behoort tot de Noord-West groep van de Iranese talen. Ze is ouder dan en verwant met het Perzisch en verschilt volledig van het Turks en het Arabisch.

Godsdienst :

Heel wat onderzoekers hebben de belangrijke rol van de Koerdische vrouw in de Koerdische gemeenschap opgemerkt.

Gérard Chaliand zegt in zijn boek, « Populaire poëzie van de Turken en de Koerden » p. 71-73, het volgende :

« ... Maar de grote originaliteit van deze Koerdische volkspoëzie is dat 'ze' voornamelijk door vrouwen werd geschreven. Volgens ons is dit uniek, vooral wanneer men weet dat Koerdistan tot de Islamitische cultuur behoort. Inderdaad bekleedt de vrouw in de Koerdische gemeenschap een bevoorrechte bevoorrechte plaats : alhoewel ze een Muzelmaanse is draagt ze geen sluier, en wordt ze niet verplicht thuis opgesloten te zitten. Ze mag zelfs tijdens de afwezigheid van haar man vreemde gasten ontvangen.

In tegenstelling met de volksdansen uit Oost-Europa en West-Azië waar mannen en vrouwen niet samen dansen, zijn de Koerdische volksdansen gemengd. »

Voor verdere inlichtingen betreffende de Koerden, kunt U zich wenden tot :

Rékosser : « Le Militant » — Union des Travailleurs et Etudiants Kurdes en Belgique. « De Militant » - Unie van Koerdische arbeiders en studenten in België. Postbus 33, 1730 Zellik

Dokumentatie

Deze rubriek wordt verzorgd door de dokumentatiedienst van het O.C.G.B. Materiaal ter aankondiging kunt U zenden aan het O.C.G.B., Gallaitstraat 78, 1030 Brussel.

Alle gesommeerde dokumentatie ligt ter inzage op het O.C.G.B. Voor boeken die verkrijgbaar zijn op het O.C.G.B. dient men « dokumentatie » + bestelnummer te vermelden.

Projecten

Opgesteld door verschillende mensen en gerealiseerd door het NCB, afdeling edukatie, FC Donderstraat 17a Utrecht. Het totale project alsook delen ervan, zijn verkrijgbaar bij de heer Theunissen, p/a Zwijsen, postbus 805, 5000 AV Tilburg.

Het totale project kost 73 Fl. De prijs van de afzonderlijke delen is vermeld tussen haakjes na iedere bespreking.

Het project is opgesplitst in 2 deelprojecten: Turkije en Marokko. Het is voor kinderen tussen 5 en 9 jaar en bedoeld om in scholen waar niet te veel gastarbeiderskinderen les volgen, een project op te zetten of een week voor het vreemde kind te stofferen. Het kan echter ook sporadisch gebruikt worden om gastarbeiderskinderen aan bod te laten komen en hun te betrekken in de lessen door aandacht te hebben voor hun eigen cultuur.

Onderwijzend personeel zal zonder twiifel gebruik kunnen maken van dit materiaal dat toch relatief goedkoop is. Een korte bespreking van de verschillende delen lijkt me dan ook zinvol.

- «Biz Bize» Turkse verhaaltjes samengesteld door B. Papendorp. Verschillende verhaaltjes zowel in 't Nederlands als in 't Turks in 1 boekje. De lay-out van Biz Bize is eerder traditioneel en weinig fantasievol. (2 Fl. 50)
- Diareeks «Het zijden zakdoekje» 8 heel mooie dia's die een visuele toelichting zijn bij het Turkse sprookje «Ipek mendil» (9 Fl. 50).
- Handleiding bij Biz Bize en andere projectmaterialen. Samengesteld door B. Papendorp en J. Teunissen. Bundeling van sprookjes, opstellen, verhaaltjes, liedjes, enz... Sommige hiervan zijn zowel in 't Nederlands als in 't Turks. (17 Fl. 50)
- «De slimme geit die niet toveren kon». Geschreven door Sh. Damri.

Verhaal zowel in 't Nederlands als in 't Arabisch (2 aparte boekjes), van de belevenissen van een geit. De lay-out van beide boekjes is zondermeer fantastisch te noemen. (per boekje: 2 Fl. 50)

- Diareeks «Aicha» (11 dia's) en 'De slimme geit die niet toveren kon' (9 dia's). Eveneens heel mooie dia's, die de twee verhaaltjes toelichten en fleurig maken. (23 Fl. 50)
- Handleiding bij «De slimme geit» en andere projectmaterialen. Samengesteld door J. Teunissen. Hier ligt het accent meer op het 'hoe werken met Marokkaanse kinderen vanuit hun kulturele leefwereld'. Er worden verschillende tips en hintjes gegeven bij verhaaltjes, sprookjes, enz... (15 Fl.)

Projekt gezondheidszorg — Taallesen met Moslim-vrouwen.

Stage-ervaringen vanuit het Centrum voor Buitenlandse Arbeidersgezinnen in Antwerpen-Kiel. Myriam Van De Heying, 1979, 106 bladzijden + bijlagen.

Hoger Instituut voor Maatschappelijk en Cultureel Werk.

Spreekt U al Nederlands? Samengesteld door Wim Coumou en Paula Jansen, in opdracht van het NCB en uitgegeven door Malmberg begin dit jaar. Het gehele pakket kost 19,50 Fl exkl. verzendingskosten en is verkrijgbaar bij het NCB, FC Donderstraat 17a in Utrecht.

Het pakket bestaat uit 2 delen: een boek van de lesgever (392 blz.), bestelnr. 655.85 (afz. prijs: 8 Fl) en een boek van de lesnemer (96 blz.) met bijbehorend oefenboek (176 blz.), bestelnr. 655.83 (afz. prijs: 11,50 Fl).

Een cursus die voornamelijk voor Turken en Marokkanen is opgesteld; dit blijkt uit de oefeningen en de sporadisch noodzakelijke vertalingen. Het oefenmateriaal heeft 3 niveaus: A: voor buitenlanders die heel weinig Nederlands kennen; B: voor hen die ietsje meer kennis hebben en C: voor hen die reeds een aardig mondje Nederlands spreken. Het accent ligt op de spreekvaardigheid en het verstaan; lezen en schrijven worden als minder belangrijk aanzien, maar komen ook wel aan bod.

«Spreekt U al Nederlands?» is naar mijn mening een heel degelijke uitgave, die bovendien nog spotgoedkoop is ook (amper 300 Fr).

Mensen die met dit aspect van de gastarbeidersproblematiek te maken hebben, raad ik dan ook ten eerste aan zich dit pakket aan te schaffen.

Dia's

Gastarbeiders, waarom? 1979, 80 dia's met klankband. Duur: 25 min. Deze reeks schetst de plaats die de gastarbeiders innemen in ons economisch systeem. Het waarom van hun aanwezigheid en hun plaats op de arbeidsmarkt wordt verduidelijkt. Er wordt ingegaan op bestaande vooroordelen (o.a. werkloosheid, kinderbijslag,...).

De verspreiding gebeurt door het Vlaams Overlegcomité Opbouwwerk en Migratie (VOCOM), Gallaitstraat 78 1030 Brussel, tel. 02/216 78 19. De diareeks kan aangekocht (prijs 2.500 Fr) en geleend worden (gratis). De reeks kan ook ontleend worden bij de provinciale onthaalcentra.

Migratie in Klank en Beeld. Gids van films, diareksen, tentoonstellingen en videobanden, die de migratieproblematiek behandelen. Samengesteld door Marcel Schuurmans. Uitgegeven en verspreid door het Onthaalcomité voor Gastarbeiders van Brabant, Gallaitstraat 78, 1030 Brussel.

Deze gids werd samengesteld in september 1979 en bevat 40 steekkaarten, waarop alle nodige gegevens staan. Het is de bedoeling dat deze gids later aangevuld wordt.

De gids is overigens gratis verkrijgbaar.

Boeken

De bevolking van Brussel-hoofdstad. Een sociaal-demografische analyse. D. Wijgaerts, C.B.G.S. Rapport 25/1979. Een publikatie van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies, Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin, uitgegeven en verspreid door het Uitgeverscentrum, Kapelsestraat 222, 2080 Kapellen. De prijs van dit rapport is 180 Fr.

In dit boek is ook een hoofdstuk gewijd aan de bevolking van vreemde nationaliteit in de Brusselse agglomeratie. Het geeft enkel basisgegevens zoals aantal, spreiding en nationaliteit. Een uitvoeriger analyse van de betekenis van de Brusselse bevolking van vreemde nationaliteit wordt later gepubliceerd in de vorm van een CBGS rapport.

Turkije. Koninklijk instituut voor de Tropen, landendokumentatie 1978, nr. 5, 74 bladzijden.

Een boekje met vele basisgegevens over het land Turkije. Eveneens aandacht voor politiek, economie, relaties met het buitenland, enz..., kortom een uitgave, de moeite waard om aan te schaffen.

Verkrijgbaar tegen 11 Fl excl. verzendingskosten, bij Landendokumentatie, koninklijk instituut voor de Tropen Mauritskade 63, Amsterdam O.

Cultuurverschillen en etnische identiteit. Aspecten van het Ontwikkelingsvraagstuk. Eugene Roosens, 1979, 49 bladzijden. Uitgegeven door de voorlichtingsdienst van het ABOS, en daar ook gratis verkrijgbaar: Marsveldstraat 5, Bus 57 — 1050 Brussel, Tel. 02/513 90 60. Eveneens verkrijgbaar op het O.C.G.B.

In dit boekje wordt getracht de cultuurverschillen die bestaan tussen de Westerse cultuur en de cultuur van de ontwikkelingslanden duidelijk te maken. Daarnaast ook een stuk over de etnische identiteit van die ontwikkelingslanden. Alles wordt vanuit antropologische hoek bekeken en daarom is het zeker ook toepasbaar op tendenzen, zoals racisme, die hier leven t.o.v. gastarbeiders.

Kansarme buurten. Een onderzoek naar territoriale concentraties van kansarme bevolkingsgroepen in het nederlandstalige landsgedeelte en Brussel-hoofdstad (de zgn. Buurtatlas), 197 blz., kostprijs 300 fr (+ 25 fr. verzendingskosten).

De Federatie Buurtwerk nam het initiatief tot een onderzoek naar kansarme buurten. Het onderzoeksrapport bevat de aflijning van territoria in Vlaanderen en Brussel die als kansarm moeten beschouwd worden. Na een omschrijving van het begrip kansarmoede en de methode van onderzoek worden deze territoria beknopt beschreven en in kaart gebracht. De resultaten van het onderzoek, o.m. m.b.t. mogelijk aantal buurtwerkinstellingen, aantal personen enz. zijn eveneens in het rapport opgenomen.

Skripties

Gastarbeiderskinderen in Nederlandstalige basisscholen. Een exploratief onderzoek naar de gebruikmaking van overheidsmaatregelen en plaatselijke initiatieven ten behoeve van deze groep. Sonia De Pauw, 1979, 91 bladzijden + bijlagen. Vrije Universiteit Brussel, Fakulteit voor Psychologie en Opvoedkunde.

Begeleiding van een plaatselijke werking voor gastarbeiders. Doorlichting van de gemeentelijke werkgroep voor gastarbeiders te Hamme. Rita Demol, 1979, 82 bladzijden. Hoger Instituut voor Maatschappelijk en Cultureel Werk.

Periodiek

Immigratie-nieuws Brussel en Brabant. Periodiek van het O.C.G.B. Gratis verkrijgbaar bij het Onthaalcomité voor Gastarbeiders van Brabant, Gallaitstraat 78, 1030 Brussel.

Bevat nieuws voor en van mensen die in Brabant met de gastarbeidersproblematiek te maken hebben. Achtergrondinformatie over bepaalde toestanden wordt echter, bewust, niet gegeven. In het eerste nummer staat bvb. een lijst van de moskeeën in Brussel, enkele statistische gegevens van de vreemdelingenbevolking in Brussel, een lijst van komende activiteiten en een overzicht van de boeken en brochures die op het O.C.G.B. te koop worden aangeboden.

Brochure

Kansarmoede en buurtwerk, 72 blz., kostprijs: 50 fr.

Met deze brochure wil men een bijdrage leveren tot het verduidelijken van het begrip buurtwerk, de methodiek en functies, de relatie tot andere werksoorten enz.

In deze brochure komen dan ook achtereenvolgens aan bod: kansarmoede en kansarme buurten in Vlaanderen, buurtwerk in kansarme buurten, het overheidsbeleid t.o.v. kansarme buurten, naar de opheffing van kansarmoede en tot slot beleidsvoorstellen inzake buurtwerk.

Deze publikaties kunnen verkregen worden mits storting of overschrijving onder vermelding van de titel van de publikatie op een van de volgende rekeningnummers: postrekening 000-0170180-42 of bankrekening 001-0480094-20.

Onderzoeksrapport

Gemeentelijke woningtoewijzing aan buitenlanders; een onderzoeksrapport, Ton Nyzink. 1979. Stichting Nederlands Centrum Buitenlanders. F.C. Donderstraat 17a, 3572 JA Utrecht. 30 blz.

Dit rapport is in opdracht van het N.C.B. samengesteld. Het is een onderzoek naar één facet van de huisvestingsproblematiek: het toewijzingsbeleid van woonruimte aan buitenlanders door de gemeente. Het onderzoek brengt een aantal factoren aan het licht, die er toe bijdragen dat buitenlanders bij de woningtoewijzing belemmeringen ondervinden.

Dit rapport ligt ter inzage op O.C.G.B. of kan verkregen worden bij de Stichting Nederlands Centrum Buitenlanders. (bestelnummer: 8.610.89.50)

Nols

De « Oproep aan de immigranten » van de burgemeester van Schaarbeek, Nols, heeft vele reacties uitgelokt. Eén ervan is de « brief aan de bevolking van Schaarbeek », verspreid tijdens de perskonferentie van de BRAX (Beweging tegen Racisme, Antisémitisme en Xénofobie). Deze brief, ondertekend door een 80-tal organisaties, noemt de « oproep » een racistische belediging, zowel voor de Belgen als voor de vreemdelingen.

« Wij kennen vandaag moeilijke tijden op sociaal en economisch gebied. Schaarbeek in het bijzonder kent enorme problemen wat het beheer van de gemeente betreft. Maar dat is helemaal geen reden om terug te grijpen naar het klassieke schema dat erin bestaat een zondebok te zoeken een welbepaalde sociale groep die men dan de schuld geeft van alle sociale problemen : vandaag zijn dat de gastarbeiders, en morgen... » stelt de brief. Verder antwoordt deze brief op al Nols' beweringen door ze stuk voor stuk te ontleiden en te weerleggen, ze besluit als volgt :

« Nogmaals willen wij geenszins ontkennen dat er algemene politieke, economische en sociale problemen zijn.

Maar het racisme aanwakkeren en versterken en de vreemde arbeiders opjagen is helemaal geen oplossing voor de problemen. Als men even zeer ernstig nadenkt ziet men hoe absurd het is te beweren dat er minder werkloosheid zou zijn als de vreemde werkers zouden worden buitengezet, en de ontslagen, de prijsstijgingen en de belastingsverhogingen zouden evenmin verdwijnen. In plaats van een klimaat te scheppen van wantrouwen en misprijzen, stellen wij voor om te trachten de verschillende kulturen te begrijpen en de waarde ervan te doorzien.

Een oproep tot haat en de dreiging met repressie is een belediging zowel voor de Belgen als voor de gastarbeiders. Dit gaat in tegen de Rechten van de Mens.

Wij vragen ons af welke wereldvisie zulke opvattingen voor gevolg heeft. Burgemeester Nols is tekortgeschoten

in zijn plichten van burgemeester wanneer hij deze « Oproep aan de immigranten » heeft geschreven.

Wij hebben een coherente en reële sociale politiek nodig die de ware problemen aanpakt : de behuizing, de begeleiding van de jeugd, het onthaal... Wij vragen het Schepenkollege om in het volgend nummer van « Schaarbeek-info » een concreet plan te publiceren van wat ze positief willen doen om de situatie in Schaarbeek te verbeteren voor alle inwoners en samen met hen ».

Deze brief is verkrijgbaar, zowel in het Nederlands als in het Frans bij de BRAX, Poststraat 37, 1030 Brussel.

Objectief 82

Om de Belgische en de migrantenbevolking beter te informeren en te sensibiliseren voor de problematiek van het bekomen van het gemeentelijk stemrecht voor migranten in 1982 en tevens de nodige druk uit te oefenen op de politieke beslissingsniveau's werd op maandag 24 september de feitelijke vereniging Objectief 82 gesticht. Het voorgestelde werkingsplatform omvat een drietal punten :

het wegwerken van alle daden van rassendiskriminatie en -rassenhaat. het verlenen van rechtszekerheid aan migranten om op gemeentelijk vlak mee te kunnen beslissen over de manier waarop hun leven ingericht en geleid wordt.

Via studie en ervaringsuitwisseling hoopt men dit platform te konkretiseren. Alle belangstellenden (zowel individuen als verenigingen) worden dan ook opgeroepen om dit samen met Objectief 82 te doen, ten einde de problematiek van migranten via concrete acties bekend te maken in onze samenleving en dezelfde samenleving ervan bewust te maken.

Konkrete mogelijkheden, beschikbaar materiaal, kortom alle inlichtingen zijn te verkrijgen bij : Objectief 82, p/a VOCOM, Gallaitstraat 78, 1030 Brussel.

Welzijnszorg.

De aktie welzijnszorg besteedt ruime aandacht aan de problematiek van het gemeentelijk stemrecht voor migranten.

Voor alle informatie en dokumentatie zich wenden naar de provinciale centra Welzijnszorg.

Jeugheid Rzoeki

Op woensdag 24 oktober werd met een perskonferentie het Marokkaanse Jeugdhuis Rzoeki geopend. Het wordt ingericht ter gelegenheid van de erkenning door het Ministerie van Nederlandse Cultuur. Rzoeki is het eerste dergelijke initiatief voor Marokkaanse jongeren, erkend in Vlaanderen. Het is één van de 14 (op een totaal van 260) jeugdhuisen die aan de Minister van de Nederlandse Gemeenschap voor erkenning als jeugdhuis met een werking met kansarmen voorgedragen zal worden.

De bedoeling van Rzoeki is dat de gastarbeidersjongeren vanuit hun oorspronkelijke kultuur (taal, muziek, gewoontes, ontmoetingen met groepsgenoten) trachten een volwaardige confrontatie aan te gaan met andere kulturen (Westerse maatschappij).

De werking van het jeugdhuis is : instuif, groepswork, individuele begeleiding en hulpverlening.

Juridisch valt het Jeugdhuis Rzoeki onder vzw De Keeting, waar tevens nog een buurtwerk, jeugdhuis, jeugdatelier en opvangtehuizen onder ressorteren.

Vanuit de VZW is Guido Knops hoofdverantwoordelijke voor het Jeugdhuis. Er zijn twee permanent verantwoordelijken : Bouchataoui M., Possemiers R. (burgerdienst).

Centraal in de uitbouw van het jeugdhuis staat echter de groep van kernleden die het beleid in het jeugdhuis voeren : 10-tal jongeren uit het jeugdhuis. Het is een min of meer vaste groep die echter open staat voor geïnteresseerde medewerkers. Verder bestaat er een begeleidende groep die tracht een ruimere uitbouw mogelijk te maken.

Jeugdhuis Rzoeki, Tinellaan 4, 2800 Mechelen, tel : 015/21 62 05.